

## ФИДЕЛ КАСТРО ИСТОРИЯТА ЩЕ МЕ ОПРАВДАЕ

Самозащитна реч пред извънредни военен трибунал в град Сантяго де Куба,  
16. 10. 1953г.

I

Господа съдии,

Никой адвокат не е упражнявал професията си при толкова трудни условия, никога срещу един подсъдим не са били извършвани толкова много произволи. В случая и единият, и другият са едно и също лице. Като адвокат аз дори не съм имал възможност да се запозная с предварителното следствие, а като обвиняем вече 76 дни стоя затворен в изолирана килия, напълно отделен от външния свят, въпреки всички човешки и законни норми.

Този, който сега има думата, ненавижда от цялата си душа лекомислената суета и неговият дух и темперамент са чужди на позите на трибун и на сензациите от каквото и да било естество. Ако е трябвало да поема собствената си защита пред този съд, това се дължи на две причини. Едната: защото практически бях напълно лишен от друга защита; другата: само този, който е бил дълбоко оскърбен и е видял потъпкана справедливостта и родината си толкова беззащитна, може да говори в случай като този с думи, които са кръв от сърцето му и плът от истината. Не липсваха благородни другари, които поискаха да ме защитят. Адвокатската колегия в Хавана определи един способен и доблестен юрист, който да ме представлява на това дело – доктор Хорхе Палиери, председател на колегията в този град. Не му разрешиха обаче да изпълни мисията си. Вратите на затвора се оказваха затворени за него всеки път, когато се опитваше да ме види. Едва след месец и половина, благодарение намесата на съда, му бяха предоставени десет минути да се срещне с мене в присъствието на един сержант от Военно Разузнавателната служба. Предполага се, че адвокатът би трябвало да говори насаме с лицето, чиято защита поема, и това право се уважава навсякъде по света, освен в този случай, когато се касае за един кубински военнопленник в ръцете на жестокия деспотизъм, който не признава законни и човешки норми. Доктор Палиери и аз не бяхме склонни да толерираме това мръсно подслушване на нашите планове за защита на процеса. Може би искаха да узнаят предварително с какви средства щяха да бъдат разбити на пух и прах баснословните лъжи, скалъпени около събитията при казармата Монкада, и да бъдат изкарани на показ ужасните истини, които те желаеха да скрият на всяка цена? Тогава бе решено аз да се възползвам от факта, че съм адвокат, и сам да поема собствената си защита.

Това решение, чуто и предадено от сержанта на СИМ /Инициали на Военно Разузнавателната служба, репресивен орган в старата кубинска армия. – бел.ред./, създаде необичайни тревоги; изглежда, че някакъв насмешлив дух се наслаждаваше, като им казваше, че по моя вина плановите им щели да се провалят; а вие знаете много добре, господа съдии, какъв натиск бе упражнен, за да бъде лишен и от това право, установено в Куба от много години. Съдът не

можеше да се съгласи с подобно искане, защото това означаваше да бъде оставен един подсъдим напълно беззащитен. Този обвиняем, който сега упражнява това право, в никакъв случай не ще премълчи това, което има да каже. И считам, че трябва да бъде обяснено преди всичко на какво се дължи тази строга изолация, на която бях подложен; коя е целта да ме накарат да мълча; защо се провалиха плановете, познати на съда, аз да бъда убит; какви сериозни факти искаха да бъдат скрити от народа; коя е тайната на всички чудновати неща, станали на този процес. Поставил съм си за цел да изясня напълно всичко това.

## II

Вие окачествихте този процес като най-значителния в историята на републиката и ако наистина смятате така, не трябваше да позволите да го опетнят с куп подигравки по отношение на вашия авторитет. Първото заседание на процеса бе на 21 септември. Сред стотина картечници и щикове, с които беше изпълнена по скандален начин съдебната зала, на подсъдимата скамейка седнаха повече от сто души. Много повече хора, които нямаха нищо общо със събитията, се намираха в предварителния арест от дълго време, след като бяха подложени на всякакъв вид мъчения и обиди в килиите на репресивните органи; но останалата част от подсъдимите, които бяха по-малко на брой, бяха мъжествени и твърди, готови да потвърдят с гордост своето участие в битката за свободата, да дадат пример на небивала самоотверженост и да освободят от лапите на затвора тази група от хора, които злонамерено бяха привлечени в процеса. Тези, които вече се бяха сражавали веднъж, отново се изправиха един срещу друг. Още един път справедливото дело бе на наша страна; срещу подлостта щеше да се води страшната битка на истината. И навярно режимът не очакваше моралната катастрофа, която приближаваше.

. . . Как да поддържа всичките си фалшиви обвинения? Как да избегне да се разчуе това, което бе станало в действителност, когато толкова младежи бяха готови да се изложат на всички рискове: затвор, мъчения и дори смърт, ако е необходимо, за да го разобличат пред съда?

На това първо заседание бях повикан да дам показания и бях подложен на двучасов разпит, през време на който отговорих на въпросите на господин прокурора и на двадесетте адвокати от защитата. Успях да докажа с точни цифри и неопровержими данни вложените суми, начина, по който се бяхме сдобили с тях, и оръжието, което успяхме да съберем. Нямах какво да крия, защото в действителност всичко беше постигнато с цената на огромни жертви, каквито не познава цялата история на нашите републикански борби. Говорих за целите, които ни вдъхновяваха в борбата, и за хуманното и благородно държане, с което сме се отнасяли винаги към нашите противници. И ако съм успял да постигна целта си да докажа, че всички неправилно привлечени под отговорност подсъдимите не са участвували нито пряко, нито косвено в нашето дело, аз дължа това на пълното единодушие и подкрепа на моите героични другари. Аз вече казах, те не ще се срамуват и не ще се разкайват, че са революционери и патриоти, макар и да знаят, че ще трябва да понесат последствията от това. В затвора въобще не ми беше

разрешено да говоря с тях, но въпреки това ние мислехме еднакво. Когато хората имат общ идеал, нищо не може да ги изолира – нито стените на затвора, нито пръстта на гробовете, защото един и същ спомен, дух, идея, едно и също съзнание и достойнство ги въодушевява всички.

От този момент нататък започнаха да се сричат като пясъчна кула гнусните лъжи, с които правителството бе потулило фактите. И така, господин прокурорът разбра колко абсурдно е да се държат затворени всички лица, които се обвиняваха, че са замислили акцията, и незабавно поиска за същите временна свобода.

Завършвайки своите показания на това първо заседание, аз поисках разрешение от съда да напусна подсъдимата скамейка и да заема място сред адвокатите от защитата, което, в действителност, ми бе разрешено. Тогава за мене започна мисията, която считах за най-важна на този процес: да разбия напълно подлите, коварни, унижителни и безсрамни клевети, които бяха отправени срещу нашите бойци, и да докажа по неоспорим начин ужасните и отвратителни престъпления, извършени спрямо пленниците, показвайки пред лицето на нацията и на света безкрайното нещастие на този народ, който е подложен на най-жестокия и безчовечен гнет в цялата си история.

Второто заседание се проведе във вторник, 22 септември. Макар че бяха дали показания едва десетина души, те вече бяха успели да осветлят убийствата, извършени в района на Мансанильо, и да докажат по-специално пряката отговорност на капитана, началник на това военно поделение, което беше записано в протокола. Оставаха да дадат показания още триста души. Какво би станало, ако с огромния брой събрани данни и доказателства аз пристъпех към разпитването пред съда на самите военни, отговорни за тези събития? Би ли разрешило правителството аз да извърша такова нещо пред многобройната публика, която присъствуваше на заседанията, пред журналистите, пред юристите от целия остров и пред водачите на опозиционните партии, които съвсем глупаво бяха поставени да седнат на подсъдимата скамейка, за да могат да чуят съвсем отблизо всичко, което се разглеждаше в залата? По-скоро биха вдигнали във въздуха зданието на съда заедно с всички съдии, отколкото да разрешат това!

Намислиха да ме отстранят от процеса и пристъпиха към това – *a manu military* /с военна сила, жестоко – бел.ред./. В петък, 25 септември, в навечерието на третото заседание в килията ми се явиха двама лекари от съда. Бяха видимо смутени.

„Дошли сме да те прегледаме“ – казаха те. „Кой се е загрижил толкова за моето здраве?“ – попитах аз. В действителност, още щом ги видях, разбрах целта на визитата им. Те се оказаха почтени хора и ми разкриха истината: същия този следобед в затвора дошъл полковник Чавяно и им казал, че аз „причинявам страшна вреда на правителството с присъствието си на процеса“, че те трябвало да подпишат едно медицинско удостоверение, от което да е видно, че аз уж съм болен и че следователно не мога да присъствувам повече на заседанията.

Лекарите ми казаха освен това, че те, от своя страна, са готови да се откажат от длъжността си и да се изложат на преследвания и че оставят решението на въпроса в мои ръце. За мен беше жестоко да поискам от тези хора да се жертвуват

без причина, но също не можех да позволя в никакъв случай да се извърши това, за което бяха изпратени. За да ги оставя да решат въпроса според собствената им съвест, аз се ограничих с отговора: „Вие сигурно знаете какъв е вашият дълг; аз пък добре зная какъв е моят“.

След като си отидоха, те подписаха удостоверението. Зная, че го сториха, защото вярвах честно, че това е единственият начин да ми спасят живота, който според тях беше в голяма опасност. Не съм поемал задължение да мълча относно този разговор; имам задължение само спрямо истината и ако изтъкването ѝ тук би могло да накърни материалния интерес на тези честни лекари, оставям извън всякакво съмнение тяхната чест, която има много по-висока стойност. Още същата вечер написах едно писмо до съда, в което разобличавах замисления план и исках да дойдат да ме прегледат двама съдебни лекари, които да удостоверят отличното ми здравословно състояние. Заявявах, че ако трябва да разреша подобна игра, за да спася живота си, бих предпочел да го загубя хиляда пъти. За да дам да се разбере, че бях решен да се боря сам срещу цялата тази низост, приведох в писмото си онази мисъл на Учителя /Хосе Март – бел.ред./: „Един справедлив принцип, макар и затворен на дъното на една пещера, е по-силен от цяла армия.“ Това бе писмото, което, както знае съдът, представи д-р Мелба Ернандес на 26 септември, на третото заседание на процеса. Същото можа да стигне до нея въпреки суровия надзор, който тегнеше над мен във връзка с упоменатото писмо, разбира се, бяха предприети незабавни репресии, изолираха д-р Ернандес, а мене, въпреки че бях съвсем отделен от външния свят, ме изпратиха в най-отдалечения край на затвора. Оттогава всички подсъдими бяха грижливо претърсвани от главата до петите, преди да тръгнат за процеса.

Съдебните лекари дойдоха на 27 и удостовериха, че в действителност се намирам в отлично здравословно състояние. Обаче въпреки неколкото нареждания на съда не бях заведен на нито едно от следващите заседания на процеса. Нека към това бъде добавено, че всекидневно се разпространяваха от непознати лица стотици фалшиви листовки, в които се говореше, че уж съм бил избягал от затвора – глупаво алиби, за да бъда физически унищожен под претекст за бягство. След като тези намерения бяха провалени благодарение на навременното им разобличаване от бдителни приятели и след като бе разкрита фалшивостта на медицинското удостоверение, не им остана друго средство да ми попречат да присъствувам на процеса освен откритото и безсрамно потъпкване на юридическите норми.

Това беше необикновен случай, господа съдии: режимът се страхуваше да допусне един подсъдим пред съда. терористичният и кървав режим беше обзет от страх пред моралната сила на един беззащитен, невъоръжен, изолиран и оклеветен човек. И така, след като бях лишен от всичко, накрая ме лишаваха и от възможността да присъствувам на процеса, по който аз бях главният обвиняем. Нека се има предвид, че това се вършеше, когато беше в сила отменянето на конституционните гаранции и действуваше с пълна строгост Законът за общественения ред и цензурата над радиото и печата. Какви ли страшни

престъпления е извършил този режим, че се страхуваше толкова много от гласа на един подсъдим?

Искам да подчертая постоянното нахално и непочтително отношение на военните началници и спрямо вас. Колко пъти съставът на съда нареди да бъде вдигната нечовешката изолация, тегнеща над мене, колко пъти нареди да бъдат уважени най-елементарните ми права, поиска аз да бъда допуснат на процеса, нито едно от тези разпореждания не бе изпълнено. Още по-лошо: в самия съд, във ваше присъствие, по време на първото и второто заседание, до мен бе поставена преторианска охрана, за да ми забрани напълно да разговарям с когото и да било, даже и по време на почивките, като по този начин се даваше да се разбере, че не само в затвора, но даже и в самия съд и във ваше присъствие не се обръща ни най-малко внимание на вашите нареждания. Мислех на следващото заседание да поставя този въпрос за елементарната чест на съда, но ... не дойдох повече. И ако след толкова неуважение към вас ни довеждат тук, за да ме изпратите в затвора в името на една законност, която самите те нарушават от 10 март насам, то още по-печална е ролята, която искат да ви наложат. Значи в този случай не е спазена нито веднъж латинската максима: *cedant arma togae* /оръжието да отстъпи пред тогата, т.е. войната да отстъпи пред мира. В случая: оръжието да се подчини на закона. – бел.ред./.

Моля ви да имате предвид особено това обстоятелство. Всички мерки обаче се оказаха напълно безуспешни, защото моите смели другари изпълниха дълга си докрай и с невиджана гражданска доблест.

„Да, ние дойдохме да се бием за свободата на Куба и не се разкайваме за това“, заявявах те един след друг, когато ги извиквах да дават показания, и веднага след това, обръщайки се към съда, разобличавах с изумителна точност ужасните престъпления, извършени спрямо нашите братя. Макар и да не присъствувах на процеса, аз бях в течение на всички подробности около него благодарение на затворниците от тъмницата в Бониато, които въпреки всички заплахи с най-сурови наказания използваша изобретателни начини, за да ми предоставят изрезки от вестници и всякакви други информации. По този начин те си отмъстиха за злоупотребите и издевателствата на Табоада, директор на затвора, и на инспектора, лейтенант Росабал, които ги караха да работят от тъмно до тъмно, да строят малки дворци за частни лица, освен това ги моряха от глад, като злоупотребяваха с фондовете за прехрана на затворниците.

Процесът напредваше и заедно с това ролята се разменяха: тези, които щяха да обвиняват, станаха обвиняеми и обвиняемите се превърнаха в обвинители. Там не бяха съдени революционерите, бе осъден за вечни времена един господин на име Батиста . . . *Monstrum Horrendum* /ужасно чудовище, човек чудовище – бел.ред./ . . . Няма значение, че смелите и достойни младежи са осъдени – утре народът ще съди диктатора и неговите жестоки полицейски палачи. Революционерите бяха изпратени на остров Пинос, там, където още витае призрактът на Кастелс и още се чуват предсмъртните стонове на безброй убити. Там те трябва да излежат наказанието си в тежко робство, заради любовта си към свободата, откъснати от обществото, изтръгнати от домовете си и в изгнание от родината. Не мислите ли,

както казах, че при такива обстоятелства ми е извънредно трудно като адвокат да изпълня своята мисия?

В резултат на толкова мръсни и незаконни машинации, по волята на тези, които се разпореждат у нас, и поради слабостта на тези, които съдят, ето ме тук, в тази стаичка на градската болница, където са ме докарали, за да бъда съден тайно, за да не бъда чул, за да бъде заглушен моят глас и никой да не разбере какво ще кажа. За какво тогава е необходима внушителната съдебна палата, където господата съдиите биха се чувствували без съмнение много по-удобно? Не е изгодно, предупреждавам ви, да се раздава правосъдие в една болнична стаичка, заобиколена от часовои с щикове, защото гражданството би могло да помисли, че самото наше правосъдие е болно...и затворено...

Припомням ви, че вашите процесуални закони гласят, че процесът трябва да бъде „открит и публичен“, обаче достъпът на народа на това заседание беше напълно възпрепятстван. Бяха допуснати само двама юристи и шестима журналисти, на които цензурата не ще разреши да поместят нито една дума за този процес във вестниците. Виждам, че единствената публика в залата и коридорите са около сто войници и офицери. Благодаря за сериозното и любезно внимание, което те ми оказват! Жалко, че нямам пред себе си цялата армия! Аз знам, че някой ден тя ще гори от желание да измие ужасното, позорно и кърваво петно, хвърлено върху мундира от амбициите на шепа бездушни хора. Тогава горко на тези, които днес си живеят спокойно, навлекли благородните си мундири . . . ако народът не ги свали много по-рано!

И накрая трябва да кажа, че не ми бе разрешено да се ползвам в килията си от никакъв кодекс по Наказателно право. Разполагам само с този малък кодекс, който току-що ми бе предоставен от един юрист, смелия защитник на моите другари доктор Баудилио Кастелянос. Също бе забранено да ми бъдат предоставени книгите на Марти; изглежда, че цензурата на затвора ги счете за прекомерно подривни. Или това е, защото аз казах, че Марти е идейният вдъхновител на 26 юли?

Бе забранено освен това да донеса на този процес каквото и да било произведение, върху която и да е друга материя, което би могло да ми послужи за справка. Но това няма никакво значение! Аз нося в сърцето си учението на Учителя и в съзнанието си – благородните идеи на всички хора, които са защитавали свободата на народите.

Само едно нещо ще поискам от съда и очаквам, че това ще ми бъде разрешено като компенсация за всички издевателства и безчестия, които трябваше да понеса като подсъдим без всякаква закрила от страна на законите: да се уважи моето право да се изкажа напълно свободно. Без това не биха могли да бъдат изпълнени дори и привидно задачите на правосъдието и именно това би било последното звено от веригата на позора и страхливостта.

Признавам, че съм малко разочарован. Мислех, че господин прокурорът ще излезе с жестоко обвинение, готов да оправдае дори закононарушението, исканията и причините, поради които в името на правото и справедливостта – но на кое право и

на коя справедливост? – трябва да бъде осъден на 26 години затвор. Но не. Той се ограничи само с прочитането на член 148 от Кодекса за гражданска защита, според който, като се имали предвид и утежняващи вината обстоятелства, поиска за мен внушителната цифра от 26 години затвор. Две минути ми се струват твърде малко време, за да се поиска и обоснове това, че един човек трябва да престои на топло повече от четвърт век. Да не би случайно господин прокурорът да е сърдит на съда? Защото, както забелязвам, неговият лаконизъм в този случай противоречи на онази тържественост, почти гордост, с която господа съдиите заявиха, че този процес има изключително значение. Аз съм виждал как господа прокурорите говорят десетократно повече на някой най-обикновен процес за търговия с наркотици, за да поискат даден гражданин да бъде осъден едва на 6 месеца затвор. Господин прокурорът не е произнесъл нито една дума, за да обоснове исканата от него присъда. Не желая да бъда несправедлив ..., разбирам, че е трудно за един прокурор, който се е заклеп да бъде верен на Конституцията на републиката, да се изправи тук от името на едно антиконституционно, незаконно, безнравствено правителство и да иска един кубински младеж, адвокат като него, може би ... толкова скромно като него, да бъде изпратен за 26 години в затвора. Но господин прокурорът е човек с дарба, а аз съм виждал хора с по-малко талант от него да изписват купища хартии, за да обосноват подобно искане. Как тогава да се вярва, че му липсват аргументи, за да го защити поне в една реч от петнадесет минути, колкото и отвратително да е това за който и да е честен човек. Без съмнение, в основата на всичко това стои един голям заговор. Господа съдии! Откъде такава заинтересованост аз да мълча? Защо дори се прекъсват всякакви обсъждания, за да не бъде предоставена никаква мишена, която бих могъл да атакувам с аргументите си? Или пък изобщо липсва юридическа, морална и политическа основа, за да бъде направена една сериозна постановка на въпроса? Толкова ли е голям страхът от истината? Или пък се иска от мене да говоря само две минути и да не засегна въпросите, които държат в безсъние някои хора от 26 юли насам? Като се ограничава прокурорското искане с обикновеното прочитане на пет реда от един член на Кодекса за гражданската защита, може би се е мислело, че аз ще се огранича също и ще започна да се въртя около тези няколко реда така, както робът около воденичния камък. По никакъв начин не ще се примиря с такъв намордник, защото на този процес се разисква нещо повече от обикновената свобода на един човек. Тук се обсъждат основни принципни въпроси. Съди се за правото на хората да бъдат свободни, дискутира се върху самите основи на нашето съществуване като цивилизована и демократична нация. Когато завърша, не бих желал да упреквам самия себе си затова, че съм пропуснал да защитя някой принцип, да кажа някоя истина, да осъдя някое престъпление. Изказването на господин прокурора, който само прочете един член от Кодекса, не заслужава дори едноминутно възражение. Засега ще се огранича само с една кратка юридическа схватка с него, защото искам полето да бъде чисто от всякакви дребни неща, когато настъпи часът на разобличаването на всякаква лъжа, фалшивост, лицемерие, отстъпчивост и безгранична морална подлост, на които се

основава цялата тази недодялана комедия, която от 10 март и даже преди 10 март в Куба наричат правосъдие.

Елементарен принцип на Наказателното право е, че приписваната вина трябва да съответствува точно на вида престъпление, наказуемо от закона. Ако няма закон, точно приложим към обсъждания въпрос, значи няма престъпление.

Членът, за който става въпрос, гласи текстуално: „Ще бъде наложено наказание лишаване от свобода от 3 до 10 години на всеки организатор на деяние, насочено към провеждането на въоръжен бунт срещу конституционните власти на държавата. Наказанието ще бъде лишаване от свобода от 5 до 20 години, в случай че избухне въстание.“

В коя страна живее господин прокурорът? Кой му е казал, че ние сме организирали бунт срещу конституционните власти на държавата? Две неща се хвърлят на очи. На първо място, диктатурата, която потиска страната, не е конституционна, а антиконституционна. Тя дойде на власт против Конституцията, извън Конституцията, нарушавайки Конституцията на републиката. Законна Конституция е тази, която произхожда непосредствено от суверенните права на народа. Аз ще докажа напълно тази истина по-нататък въпреки всички лъжи, измислени от страхливците и предателите, за да оправдаят това, което не може да бъде оправдано. На второ място, в члена се говори за власти, т.е. множествено число, а не единствено, защото се има предвид една република, управлявана от законодателна, от изпълнителна и от съдебна власт, които се допълват и уравновесяват взаимно. Ние вдигнахме въстание против една единствена власт, незаконна власт, която е заграбила и обединила в едно законодателната и изпълнителната власт в страната, разрушавайки цялата система, призвана да защити този член на Кодекса, който ние анализираме. Сега, що се касае до независимостта на съдебната власт след 10 март, за това даже и не искам да говоря, защото не ми е до шеги... Колкото и да се разтяга, преиначава или поправя, нито една запетайка от член 148 не е приложима към събитията от 26 юли. Нека го оставим на мира до момента, когато ще може да бъде приложен срещу тези, които наистина организираха метеж срещу конституционните власти на държавата. По-късно ще се върна отново към Кодекса, за да опресня паметта на господин прокурора относно някои обстоятелства, които за съжаление е забравил. Предупреждавам ви, че едва започвам. Ако във вашите сърца е останала поне частица любов към родината, към човечеството, към правдата, изслушайте ме внимателно. Знам, че ще ме заставят да мълча в течение на много години; знам, че ще се опитат да скрият истината с всички възможни средства; знам, че срещу мен ще се възправи заговорът на забравата. Но от това моят глас не ще заглъхне; той става по-силен в гърдите ми, колкото по-самотен се чувствам, и аз искам да му дам от сърцето си цялата топлина, която му отказват страхливите души.

III

Слушах диктатора по радиото в понеделник, 27 юли, в една колиба в планината, когато бяхме останали 18 души с оръжие в ръка. Тези, които не са преживели подобни моменти, не разбират какво е горчивина и негодувание в



живота. В същото време, когато се разбиваха на прах надеждите ни за освобождение на нашия народ, хранени толкова време, виждахме как деспотът се издига над него, по-нагъл и по-надменен от всякога. Потокът лъжи и клевети, които той изля с недодялания си, омразен и отвратителен език, може да бъде сравнен само с огромната струя млада и чиста кръв, която от предишната вечер проливаше с негово знание, съгласие, съучастие и одобрение най-бездушната сган убийци, която може да си представи човек. Да се повярва само за минутка на това, което той каза, беше достатъчно, щото всеки съзнателен човек да се разкайва и срами цял живот от грешката си. В тези минути няха никаква надежда, че ще мога да отпечатам върху подлото му чело истината, която да го позори до края на дните му и за вечни времена, защото над нас вече се затваряше обръч от повече от хиляда души, много по-добре въоръжени, които трябваше да се върнат на всяка цена с нашите глави. Днес, когато истината вече започва да става известна, аз искам да повторя онези думи, които произнесох, когато поех върху себе си тази мисия. Когато я изпълня докрай, ще мога да умра спокоен и щастлив, поради което сега не ще пестя ударите си върху озлобените убийци.

Необходимо е да направя кратка преценка на фактите. Самото правителство заяви, че нападението е извършено с точност и съвършенство, които доказват участието на военни експерти в разработването на плана. Нищо по-абсурдно! Планът бе разработен от група младежи, никой от тях нямаше военен опит. Аз ще кажа техните имена с изключение на двама, които не са нито убити, нито задържани: Абел Сантамария, Хосе Луис Тасенде, Ренато Гитар Росел, Педро Мирет и този, който сега говори пред вас. Половината бяха убити и като отдавам дан на паметта им, мога да призная, че не бяха военни специалисти, но бяха достатъчно големи патриоти, за да нанесат, при равни условия, голямо поражение на всички генерали от Ю март, събрани заедно, които всъщност нито са военни, нито са патриоти.

Много трудно бе да се организират, подготвят и мобилизират хора и оръжия в условията на един репресивен режим, който изразходва милиони песос за шпионаж, подкупи и доноси. Въпреки това тези младежи и още много други като тях изпълниха задачата си с наистина невероятна сериозност, хладнокръвие и твърдост. И още по-достойно е това, че ние винаги ще бъдем готови да дадем за идеала всичко, което имаме, дори и живота си.

Окончателната мобилизация на хората, които дойдоха в тази провинция от най-отдалечените селища на целия остров, бе направена с голяма точност и в пълна тайна. Вярно е също така, че нападението бе извършено с чудесна координация. Започна едновременно в 5,15 часа сутринта както в Баямо, така и в Сантяго де Куба. И сградите, които обграждаха лагера, превземахме една по една с предвидена точност до минути и секунди. Обаче в името на истината, макар и това да намалява нашата заслуга, ще разкрия за първи път и друг факт, който бе фатален; половината от нашите главни и най-добре въоръжени сили в резултат на една печална грешка се заблуди при влизането си в града и ни липсваше в решителния момент, Абел Сантамария с още 21 човека беше завзел градската

болница; с него имаше също един лекар и две наши другарки, които да дават първа помощ на ранените. Раул Кастро с 10 човека завзе Съдебната палата; а аз трябваше да напада лагера с останалите 95 човека. Пристигнах с първата група от 45 души, като пред нас се движеше авангард от 8 човека, който завзе пост трети. Именно тук започна битката, когато моят автомобил се натъкна на един външен патрул, въоръжен с картечници. Резервната група, почти всички бойци от която бяха въоръжени с винтовки, докато авангардът носеше леко оръжие, пое погрешно по една улица и се заблуди напълно в непознатия за тях град. Трябва да поясня, че ни най-малко не се съмнявам в смелостта на тези хора, които, след като видели, че са се загубили, почувствували голяма мъка и отчаяние. Поради самия характер на акцията, която се провеждаше, и идентичния цвят на униформата на двете сражаващи се страни не бе лесно да се възстанови контактът с тази група. Много от тях, пленени по-късно, посрещнаха смъртта с истински героизъм.

Всички бойци имаха строги инструкции да бъдат преди всичко хуманни в борбата. Никога досега група въоръжени хора не е била толкова великодушна с противника. Още от началото бяха взети доста пленници – около двадесет. В началото на акцията трима наши бойци от хората, които бяха превзели поста: Рамиро Валдес, Хосе Суарес и Хесус Монтане, успяха да се промъкнат в една барака и да задържат за известно време около петдесет войника. Тези пленници направиха изявления пред съда и всички без изключение признаха, че към тях са се отнесли с пълно уважение и че не им е била отправена нито една оскърбителна дума. Във връзка с това трябва да благодаря от все сърце на господин прокурора: по време на процеса срещу моите другари той призна в речта си, справедливо, като неоспорим факт, изключително високия дух на благородство, проявен от нас по време на борбата.

Дисциплината на армията бе доста лоша. Те ни победиха в крайна сметка поради численото си превъзходство – 15 войници срещу 1 наш боец, и поради помощта, която им оказваха от крепостта. Нашите хора стреляха много по-добре и самите противници признаха това. Храбростта бе еднакво висока и от двете страни. Анализирайки причините за тактическото ни поражение, освен вече споменатия печален случай считам, че допуснахме грешка с разделянето на групата, която бяхме подготвили грижливо. От нашите най-добри хора и най-смели командири 27 се намираха в Баямо, 21 – в градската болница и 10 – в Съдебната палата; ако бяхме направили друго разпределение, резултатът би могъл да бъде различен. Сблъскването с патрула (напълно случайно, защото 20 секунди по-рано или 20 секунди по-късно той не би бил на това място) даде възможност на лагера да се мобилизира. Иначе той би паднал в наши ръце, без да се даде нито един изстрел, тъй като стражевият пост бе вече превзет. От друга страна, с изключение на винтовките калибър 22, от които имахме достатъчно, нашето снаряжение бе оскъдно. Ако имахме ръчни гранати, противникът нямаше да се съпротивява и петнадесет минути.

Когато се убедих, че всички усилия за превземането на крепостта са вече безполезни, започнах да оттеглям нашите хора на групи от по 8 и 10 души.

Оттеглянето бе прикривано от шестима стрелци, командувани от Педро Мирет и Фидел Лабрадор, които героично преграждаха пътя на армията. Нашите загуби в боя бяха незначителни. 95 на сто от жертвите, които дадохме, бяха резултат на жестокостта и безчовечността, след като боят бе вече спрял. От групата при градската болница загина само един човек; останалите не можах да се оттеглят поради това, че войските заеха позиции срещу единствения изход на сградата, другарите сложиха оръжие едва тогава, когато бяха останали без патрони. С тях се намираше Абел Сантамария, най-благородният, смел и обичан от нашите младежи; със славната съпротива името му ще остане безсмъртно в историята на Куба. По-нататък ще разкажа за участието, която сполетя тези младежи, и как Батиста реши да ги накаже за непокорството и героизма им.

Нашите планове бяха да продължим борбата в планината, в случай че нападението над казармата се провали. Аз успях да събера отново в Сибоней една трета от нашите сили; но много от тях бяха вече обезкуражени. Около двадесетина решиха да се предадат на органите на властта, ще видим по-нататък какво стана и с тях. Останалите 18 човека с оръжието и мунициите ме последваха в планината. Местността бе напълно непозната за нас. В продължение на една седмица ние се намирахме на високата част на хребета Гран Пиедра, а армията се разположи в ниската част. Ние не можехме да се спуснем, нито пък те се решаваха да се изкачат. И тъй, не оръжието, а гладът и жаждата сломиха последната ни съпротива. Трябваше да разделя хората на малки групички; някои успяха да се промъкнат през обръча на войниците, други бяха предадени от монсиньор Перес Серрантес. Бяхме останали само трима – Хосе Суарес, Оскар Алкалде и аз, – и тримата крайно изтощени, когато сутринта на 1 август, събота, един отряд под командването на лейтенант Саррия ни изненада, докато спяхме. Масовите избивания на пленниците бяха вече прекратени поради рязката реакция, която предизвикаха сред гражданството, и този офицер, честен човек, попречи на няколко убийци да ни разстрелят сред полето, както бяхме с вързани ръце. Няма нужда да опровергавам тук глупавите безсмислици, които, за да опетнят моето име, измислиха Угалде Каррильо и групата му, смятайки, че така ще прикрият своята страхливост, бездарност и престъпленията си. Фактите са повече от ясни.

Моята цел не е да занимавам съда с епични разкази. Всичко, което съм казал, е необходимо за по-точното разбиране на това, което ще разкажа по-нататък. Искам да обърна вниманието ви върху две важни неща, за да бъдат преценени трезво и ясно нашите действия. Първо: бихме могли да превземем казармата много по-лесно, ако чисто и просто арестуваме всички висши офицери в домовете им. Но тази възможност бе отхвърлена по човешко съображение: искахме да се избягнат трагични сцени и стълкновения пред семействата им. Второ: беше решено да не се превзема никаква радиостанция, докато не бъде превзета казармата. Това наше отношение, рядко по своето мъжество и благородство, спести на гражданството реки от кръв. Аз можех да превзема само с 10 души някоя радиостанция и да призова народа към борба. Нямах съмнение, че смелият

народ щеше да се отзове на този призив, аз разполагах с последната реч на Едуардо Чибас /Едуардо Чибас (1907– 1951). Водач на Кубинската революционна партия (Автентична). По-късно основател на Партията на кубинския народ (Ортодоксална), в чиято младежка организация членуваше Фидел Кастро – бел.ред./, произнесена по радиостанцията СМО, записана на лента, а също така и патриотични стихове и военни маршове, способни да наелектризират и най-инертните хора – още повече когато на улицата се чуваше грохотът на битката. Но аз не пожелах да побягна към това, въпреки отчаяното положение, в което се намирахме.

#### IV

Правителството упорито повтаряше, че народът не подкрепи движението. Никога не бях чувал толкова наивно и в същото време толкова преднамерено твърдение. С това се опитват да докажат покорството и страхливостта на народа. Малко остава да кажат, че той подкрепя диктатурата. Те не знаят колко обидно е това за смелите жители на провинция Ориенте. Сантяго де Куба помисли, че това е битка между войници, и узна какво е станало едва няколко часа по-късно. Кой се съмнява в мъжеството, патриотизма и безграничната смелост на бунтовното и патриотично население на Сантяго де Куба? Ако Монкада бе паднала в наши ръце, даже и жените в Сантяго де Куба биха взели оръжието в ръцете си! Много от медицинските сестри в градската болница пълнеха пушките на бойците! Те също се биха. Ние никога не ще забравим това.

Ние не възнамерявахме да се сражаваме срещу войниците в казармата, а да завладеем оръжието им, да се обърнем с възвание към народа, след това да съберем военните и да ги подканим да изоставят омразното знаме на тиранията и да прегърнат това на свободата; да защитят великите интереси на нацията, а не долните интереси на една групичка; да обърнат оръжието и да стрелят срещу враговете на народа, а не срещу народа, сред когото са и техните деца и родители; да се борят заедно с него като истински негови братя, каквито са, а не срещу него, както искат враговете: да вървят единни към единствения идеал, за който е прекрасно и достойно да отдадеш живота си – величието и щастието на родината. Аз питам онези, които се съмняват, че към нас биха се присъединили много от войниците. Кой кубинец не обича безсмъртието? Коя душа не се разпалва в утрото на свободата?

Военноморските части не се биха срещу нас и без съмнение биха се присъединили към нас по-късно. Знае се, че този род войски е най-малко привързан към диктатурата и че сред неговите членове има висок дух на гражданско съзнание. А що се касае до останалата част от националната армия, би ли се била срещу въстаналия народ? Аз твърдя, че не. Войникът е човек от плът и кости, който мисли, наблюдава и чувства. Той е податлив на влиянието на мненията, вярата, симпатиите и антипатиите на народа. Ако бъде запитан за неговото мнение, ще каже, че не може да го изрази, но това не означава, че е лишен от мнение. Засягат го точно същите проблеми, отнасящи се до останалите граждани: средствата за съществуване, наемът, обучението на децата им, бъдещето им и т. н. Всеки член

на семейството е неизбежна допирна точка между войника и народа, настоящото и бъдещото положение на обществото, в което живее. Глупаво е да се мисли, че поради това, че войникът получава заплата от държавата, макар и доста умерена, той да е разрешил насъщните грижи, които му налагат задълженията като член на едно семейство и на едно общество.

Това кратко обяснение беше необходимо, защото е основата на един факт, за който до настоящия момент се е мислило много малко, а именно, че войникът дълбоко уважава чувствата на болшинството от народа. През времето на режима на Мачадо в същия размер, в който растеше народната антипатия към него, намаляваше видимо верността на армията и се стигна дотам, че една група жени едва не вдигна бунт в лагера „Колумбия“. Но това се доказва още по-ясно от един неотдавнашен факт: докато режимът на Грау Син Мартин се ползваше с най-голяма популярност сред народа, в армията се извършиха безброй конспирации, поощрявани от безскрупулни бивши военни и от амбициозни граждани, но нито една от тях не получи отклик сред военните маси.

10 март дойде в момент, когато престижът на гражданското правителство бе спаднал до минимум – обстоятелство, използвано от Батиста и неговата клика. Защо не го сториха след 1 юни? Защото ако бяха изчакали болшинството от народа да изрази своето мнение пред урните, нито една конспирация не би получила поддръжка сред войската.

Затова може да се твърди още нещо: никога армията не е въставала срещу режим, поддържан от болшинството от народа. Това е историческа правда и ако Батиста се мъчи да се задържи на власт на всяка цена против волята на абсолютното мнозинство от кубинския народ, неговият край ще бъде още по-трагичен, отколкото от Херардо Мачадо.

Мога да изразя моето мнение за въоръжените сили, защото говорих за тях и ги защитих тогава, когато всички мълчаха, и не го направих, за да конспирирам, нито под-буден от някакъв интерес, защото тогава се намирахме в напълно нормално конституционно положение, а поради чисти хуманни чувства и съзнавайки гражданския си дълг. Вестник „Алерта“ бе един от най-популярните по онова време поради позицията, която поддържаше тогава в националната политика, и на неговите страници аз проведох една паметна кампания против системата на принудителна работа, на която бяха подложени войниците в частните имения на високопоставените граждански и военни лица. Аз приведох данни, снимки, филми и доказателства от всякакво естество, с които се представих пред съда на 3 март 1952 г., осъждайки този факт. Много пъти заявявах в тези документи, че елементарната справедливост изисква да бъдат увеличени заплатите на хората, които служеха във въоръжените сили. Бих желал да чуя за още някого, който да е издигнал тогава своя глас на протест срещу такава несправедливост. Не бе, разбира се, Батиста и сие, който си живееше в добре охраняваната си вила, докато аз се излагах на хиляди рискове и няхах нито телохранители, нито оръжие.

Така, както ги защитих тогава, така и сега, когато всички отново мълчат, аз им казвам, че се оставиха да ги измамат подло, и към петното, измамата и срама от 10

март са прибавили петното и срама, хиляди пъти по-големи, на ужасните и неоправдаеми престъпления в Сантяго де Куба. От този момент мундирът на армията е страшно напръскан с кръв и ако тогава казах пред народа и разобличих пред съда, че има войници, които работят като роби в частните имения, днес казвам с горчивина, че има военни, опръскани от главата до петите с кръвта на много кубински младежи, изтезавани и убити. И казвам също, че ако войникът служи на републиката, защитава страната, уважава народа и закриля гражданите, справедливо е той да получава поне сто песос; но ако трябва да убива и злодейства, да потиска народа, да изменя на страната и да защитава интересите на една групичка, не си струва републиката да изразходва нито един цент за армията, а казармата в „Колумбия“ трябва да бъде превърната в училище и да бъдат настанени там вместо войници десет хиляди деца сираци.

Тъй като преди всичко искам да бъда справедлив, не мога да счита, че всички военни са замесени в тези престъпления, в този срам и позор, които са дело на няколко предатели и злодеи. Но всеки честен и достоен военен, който обича своята кариера и уважава мундира си, е задължен да изисква и да се бори, щото тези петна да бъдат измити, тази измама – отмъстена и тези виновни – наказани, ако не искат това – да бъдеш военен, да означава вечен позор, а не гордост.

Разбира се, превратаджиите от 10 март се видяха принудени да освободят войниците от частните имения, но веднага след това ги изпратиха на работа като портиери, шофьори, слуги и телохранители на цялата паплач политикани, съставляващи партията на диктатурата. Който и да е висш чиновник от четвърта или пета категория счита за свое право някой военен да му шофира колата и да го охранява, като че ли постоянно се страхуват да не би да получат заслужения ритник.

Ако наистина съществуваше една справедлива цел, защо тогава не бяха конфискувани именията и милионите на всички, които като Хеновево Перес Дамера направиха цяло състояние, изтощавайки войниците, карайки ги да работят като роби и присвоявайки си средства от фондовете на въоръжените сили? Но не: Хеновево и всички останали ще разполагат с войници, които да ги охраняват в техните имения, защото в дъното на душата си всички генерали от 10 март имат аспирации към същото нещо и не могат да допуснат подобен прецедент.

10 март бе една подла измама, да.. Батиста, след като се провали по пътя на изборите, заедно с цялата си клика от безчестни и лишени от всякакъв престиж политикани, реши да се възползва от недоволството сред армията и да я използва като средство, за да се покатери на върха на властта върху гърбовете на войниците. И аз знам, че има много хора, недоволни от тази измама: отначало им бяха увеличени заплатите, а след това чрез удръжки и намаления от всякакво естество бяха намалени отново. Безброй стари военни, уволнени от военните учреждения, се върнаха отново, преграждайки пътя на млади, способни и ценни хора; много военни със заслуги бяха пренебрегнати при повишението, докато по отношение на роднините и приближените на висшите началници цареше най-скандален фаворитизъм. Много честни военни се питат сега каква нужда имаха

въоръжените сили да се нагърбват с тежката историческа отговорност за отменянето на Конституцията, за да поставят начело на властта една група хора без морал, без престиж, корумпирани, завинаги унищожени политически, които не биха могли да заемат отново високи постове във властта освен с помощта на щикове; щикове, които държат чужди ръце...

От друга страна, военните са подложени на още по-лоша тирания, отколкото гражданските лица. Те са постоянно следени и никой от тях не се чувства сигурен на своя пост; всяко неоправдано съмнение, клюка, интрига, всеки донос е достатъчен, за да бъдат преместени, уволнени или позорно затворени. Не им ли забрани Таберниля в едно окръжно да разговарят с който и да е гражданин от опозицията, т.е. с 99 на сто от народа?...Какво недоверие!...Даже и на римските весталки не е било налагано такова правило! Къщичките за войниците, за които толкова много се тръби, не превишават 300 в целия остров, обаче изразходваните за танкове, оръдия и въоръжение суми биха били достатъчни за построяването на една къщичка за всеки новобранец. Освен това за Батиста е важно не той да защитава армията, а армията да защитава него; неговата власт, основана на гнет и смърт, нараства, но това не означава, че се подобрява благосъстоянието на народа. Тройни дежурства, постоянно пребиваване в казармата, вечна тревога, враждебност от страна на населението, неувереност в бъдещето – ето какво са дали на войника или, което е все едно: „Умри за режима, войнико, отдал му своята пот и своята кръв, ще ти посветим една реч и едно посмъртно повишение (когато това вече няма да те интересува) и след това . . . ще продължаваме да си живеем добре и да забогатяваме; убивай, насилвай, потискай народа, че когато народът се измори да търпи всичко това и свърши с него, ти ще заплащаш за нашите престъпления, а ние ще отидем да живеем като принцове в чужбина; и ако някой ден се върнем, не чукай нито ти, нито твоите синове на вратите на нашите палати, защото ще бъдем милионери, а милионерите не познават бедняците. Убивай, войнико, потискай народа, умирай за режима, отдай му своята пот и своята кръв"... Но дори ако една малка част от въоръжените сили, сляпа към тази печална действителност, се бе решила да се бие против народа, против същия този народ, който щеше да избави и нея от тиранията, и тогава победата би била на страната на народа.

## V

Господин прокурорът се интересуваше много да знае какви са били нашите възможности за успех. Тези възможности бяха основани на фактори от техническо, военно и социално естество. Сега, се мъчат да насаждат мита за модерните оръжия, които уж правели напълно невъзможно народът да води открита и пряка борба против тиранията. Военните паради и пищният показ на военни средства имат за цел да развият този мит и да създадат у населението комплекс за абсолютно безсилие. Никакво оръжие, никаква сила не е способна да победи един народ, който е решен да се бори за своите права. За това има безброй исторически примери от миналото и от настоящето. Съвсем пресен е случаят в Боливия, където миньорите със саморъчно направени бомби, заредени с динамит, сразиха и

смазаха полковете от редовната армия. Но ние, кубинците, за щастие нямаме нужда да търсим примери в друга страна, защото никой не е толкова красноречив и прекрасен като този на нашата родина. През време на войната от 1895 г. в Куба имаше близо половин милион испански войници – безкрайно по-голяма жива сила от онази, която диктатурата можеше да противопостави срещу едно население, пет пъти по-голямо. Оръжията на испанската армия бяха несравнимо по-модерни и мощни от тези на мамбисите; разполагаше с полска артилерия, а пехотата ѝ използваше пушки със зареждане със затворна част, подобни на тези, които все още използва съвременната пехота. Кубинците не разполагаха с никакво друго оръжие освен мачетето /Мачете – вид голям нож, използван за тръстика – бел.ред./, защото техните паласки бяха почти винаги празни. Има един незабравим момент от нашата война за независимост, разказан от генерал Миро Архентер, началник на Генералния щаб на Антонио Масео, който можах да препиша на това листче и да донеса тук, за да не ми изневери паметта.

„Новобранците, командвани от Педро Делгадо, в по-голямата си част въоръжени само с мачете, се нахвърлиха с такава ярост срещу испанските войници, че няма да бъде преувеличено, ако се каже, че от 50 човека паднаха половината. Те нападнаха испанците с юмруци, без пистолети, без мачете и без ножове! Претърсвайки храстите на Рио Ондо, бяха намерени още 15 убити кубинци, без да може тогава да се определи към коя част принадлежат. Нямахше признаци да са носили оръжие; дрехите им бяха непокътнати и от кръста им висеше само канчето за вода; на две крачки от тях лежах мъртвите коне с непокътнатата амуниция. Беше изяснен кулминационният момент на трагедията: тези мъже, следвайки своя безстрашен началник, подполковник Педро Делгадо, се бяха увенчали с героизъм; те се хвърлили с голи ръце срещу щикове: шумът на метал, който се е чувал около тях, е бил ударът на чашата за вода о седлото. Масео бе потресен, той, свикнал да вижда смъртта навсякъде, прошепна тези слова: „Аз никога не бях виждал новобранци да нападнат испанците невъоръжени, с канчето за вода като единствено оръжие. Аз ги наричах обозници . . .”

Така се борят народите, когато искат да извоюват своята свобода, хвърлят камъни по самолетите и с голи ръце обръщат танковете с люковете надолу!

Ако бяхме превзели град Сантяго де Куба, бихме вдигнали незабавно всички жители на провинция Ориенте на бойна нога. Баямо бе нападнат именно за да се разположи нашият авангард в близост до река Кауто. Нека никога не се забравя, че тази провинция, която днес наброява милион и половина жители, е без съмнение най-боевата и патриотична в Куба. Именно тя поддържаше пламъка на борбата за освобождение в продължение на 30 години и заплати с най-много кръв, самопожертвувателност и героизъм. В Ориенте все още лъха повеят на онази славна епопея и сутрин, когато петлите пропяват като тръби, които свирят утринна заря, будейки войниците, и слънцето се извисява, сияещо над стръмните планини, струва ти се, че отново ще настъпи денят на Яра или Байре.



Казах, че вторият фактор, на който се основаваше нашата възможност за успех, бе от социално естество, защото бяхме уверени, че народът ще ни подкрепи. Когато говорим за народ, нямаме предвид заможните и консервативни слоеве на нацията, за които е добре дошъл всеки потискащ режим, диктатура, всякакъв деспотизъм и се кланят чак до земята пред всеки нов господар. Ние разбираме под народ, когато говорим за борба, огромната неподкупна маса, на която всички обещават и която всички измамват и предават, тази, която мечтае за една по-добра, по-достойна и по-справедлива родина; тази, която копнее от дълги години за справедливост, защото е страдала поколение след поколение от несправедливости и гаври, тази, която иска големи и мъдри преобразования във всички области и е готова да даде всичко до последната си капка кръв, за да постигне това, когато има вяра в нещо или в някого, и особено когато има достатъчно вяра в самата себе си. Първото условие, за да има искреност и вяра в дадена цел, е да правиш именно това, което никой не прави, т.е. да говориш напълно ясно и без страх. Демагозите и професионалните политици правят чудеса, като поддържат добри отношения с всичко и всички, мамейки по необходимост всички във всичко. Революционерите трябва да провъзгласяват смело идеите си, да определят принципите си и да изразяват намеренията си, за да не бъдат измамани нито приятелите, нито враговете им. Когато става дума за борба, ние говорим за шестстотинте хиляди безработни кубинци, които искат честно да си изкарват хляба, без да трябва да емигрират от своята родина, за да търсят препитание; за петстотинте хиляди селски работници, които живеят в мизерни колиби, които работят четири месеца в годината и гладуват през останалите, делейки мизерията със своите деца; за тези, които нямат парче земя, която да засеят, чието съществуване би събудило повече състрадание, ако нямаше толкова безсърдечни хора; за четиристотинте хиляди промишлени и общи работници, които нямат право на пенсии, живеят в ужасни стаички в свръхнаселени домове, чиито заплати минават от ръцете на работодателя в ръцете на лихваря, чието бъдеще е намаляването на надниците и уволнението, чийто живот е вечният труд, а почивката им – гробът; за стотите хиляди дребни селяни, които живеят и умират, обработвайки парче земя, което не е тяхно, съзерцавайки я печално, както Мойсей е съзерцавал обетованата земя, умирайки, без да я притежават, хора, които трябва да плащат за своите парчета земя – като феодални крепостници, с част от получените продукти, които не могат да се привържат към нея, да повишат нейната производителност, да я облагородят, да засадят един кедър или портокалово дърво, защото не знаят кога ще дойде съдебният изпълнител със селската гвардия да им каже, че трябва да напуснат тази земя. Говорим за трийсетте хиляди учители и преподаватели – толкова самоотвержени, пожертвувателни и необходими за по-доброто бъдеще на идните поколения и толкова зле платени, с които се отнасят зле, говорим за двадесетте хиляди дребни търговци, затънали в дългове, разорени от кризата и съсипани докрай от една група грабителски и продажни чиновници; за десетте хиляди млади интелегенти – лекари, инженери, адвокати, ветеринари, педагози, зъболекари, фармацевти, журналисти, художници, скулптори и пр., които

излизат от аудиториите с дипломите си, готови да се борят и пълни с надежда, а се намират в задънена улица, в която всички врати са затворени, глухи към воплите и молбите. Това е народът – този, който понася всички несгоди и следователно е способен да се бори с цялото си безстрашие! На този народ, чиито пътища са осеяни с мъки, с измами и с фалшиви обещания, ние нямаше да кажем: „Ще ти дадем всичко“, а: „Ето ти оръжие, бори се сега с всичките си сили, за да имаш свобода и щастие!“.

## VII

В предварителното следствие на това дело фигурират петте революционни закона, които щяха да бъдат провъзгласени веднага след превземането на казармата Монкада и разпространени чрез радиото из цялата страна. Възможно е полковник Чавияно да е унищожил преднамерено тези документи, но ако той ги е унищожил, то аз съм ги запааметил.

Първият революционен закон връщаше на народа суверенитета и провъзгласяваше Конституцията от 1940 г. като истинския върховен закон на държавата, докато народът реши да я измени или замени. Тъй като нямаше народни изборни органи, които да я въведат отново в сила и да накажат всички, които ѝ бяха изменили, революционното движение, като временно въплъщение на този суверенитет и единствен източник на законна власт, поемаше всички пълномощия, които са ѝ присъщи, с изключение на правото да изменя самата Конституция: правото да законодателства, да изпълнява законите и да съди. Тази позиция не можеше да бъде по-ясна и чиста от всякакви глупави дрънканици и безплодно шарлатанство: едно правителство, приветствувано масово от бойците, щеше да получи всички необходими права за пристъпване към реалното установяване на народната воля и на истинската справедливост. От този момент нататък съдебната власт, която след 10 март се беше противопоставила на Конституцията и беше вън от Конституцията, би престанала да съществува като такава власт и би се пристъпило към нейното незабавно и пълно прочистване, преди да поеме отново правата, които ѝ предоставя Върховният закон на републиката. Без тези предварителни мерки връщането към законността, която се намираще под контрола на онези, които водеха позорна капитулантска политика, би означавало мошеничество, измама и ново предателство. Вторият революционен закон предоставяше неконфискуемата и непрехвърляема собственост на земята на всички колонисти, арендатори, изполичари и непостоянни работници, които заемаха парцели от 5 или по-малко кабалерии земя, като държавата трябваше да обезщети предишните собственици въз основа на рентата, която биха получили от тези парцели за период от 10 години.

Третият революционен закон предоставяше на работниците и служителите правото да получават 30 на сто от доходите на всички големи промишлени, търговски и минни предприятия, включително и захародобивни предприятия. Изключват се чисто селскостопанските предприятия, подчинени на други закони от селски характер, които трябваше да се внедрят.

Четвъртият революционен закон предоставяше на всички колонисти правото да

получават 55 на сто от добива на захарната тръстика и минимална квота от 40 хиляди арроби /Арроба – в Куба мярка, равна на 11,5 кг. – бел.ред./ за всички, които работят постоянно на дадено място 3 или повече години.

Петият революционен закон разпореждаше конфискуването на имуществата на всички злоупотребители от предидущите правителства и техните заместници и наследници, както и имущества, получени по завещание или без завещание от съмнителен произход. – Това трябваше да се извърши от специални трибунали с пълни права за достъп до всички източници за разследване, за да контролират за целта дейността на акционерните компании, действащи в страната, в които биха могли да бъдат укрити злоупотребени имущества, и да поискат от чуждите правителства екстрадиция на лица и ембарго на имущества. Половината от възвърнатите имущества трябваше да преминат в пенсионните работнически каси, а другата половина във фондовете за болниците, приютите и благотворителните дружества.

Освен това се провъзгласяваше, че Куба ще води в Америка политика на тясна солидарност с демократическите страни в континента и че политическите лица, преследвани от кървави тирании, потискащи братските страни, ще намерят в родината на Марти не преследване, глад и предателство, както понастоящем, а щедро убежище, братство и хляб. Куба би трябвало да бъде крепост на свободата, а не позорно звено във веригата на деспотизма. Тези закони щяха да бъдат провъзгласени веднага. След тях трябваше да последват – след като завърши борбата и след като предварително се проучи грижливо тяхното съдържание и значение – друга серия от закони и мерки като: аграрната реформа, всеобщата реформа на образованието и национализирането на електрическия и телефонния тръст, връщането на народа на незаконните суми, събирани от тези тръстове чрез повишението на тарифите, и връщането на държавата на всички суми, присвоени от националното имущество.

Всички тези и други постановления са основани на строгото изпълнение на два основни члена от пашата Конституция, единият от които разпорежда премахването на латифундията и след това Законът да посочи максимума земя, която всяко лице или организация може да притежава за определен вид селскостопанска дейност, приемайки мерки за връщането на земята на кубинеца; другият разпорежда по категоричен начин на държавата да употреби всички разполагаеми средства, за да предостави работа на всеки, който няма такава, и да осигури на всеки физически или умствен работник прилично съществуване. Нито един от тези закони не може да бъде анулиран като антиконституционен. Първото избрано от народа правителство трябваше да уважава тези закони не само поради моралния си дълг към страната, а и поради това, че когато народите постигат завоеванията, към които са се стремели в течение на няколко поколения, няма сила в света, способна да им ги отнеме.

Въпросът за земята, за индустриализацията, за жилищата, за безработицата, за образованието и за здравето на народа; ето конкретизирани шестте точки, към разрешаването на които щяха да се насочат решително нашите усилия заедно със

завоюването на обществените свободи и политическата демокрация.

Може би това изложение ще ви се стори студено и теоретично, ако не се познава ужасната трагедия, която изживява страната в тези шест области, като към тях се прибави и най-унизителното политическо потисничество.

85 на сто от кубинските дребни селяни плащат рента и живеят под постоянната заплаха да бъдат изгонени от участъците си. Повече от половината от най-плодородните обработваеми земи са в чужди ръце. В Ориенте, която е най-голямата по територия провинция, земите на Юнайтед фрут कंपनी и на Уест Индиан се простират от северния до южния бряг на острова. Двеста хиляди селски семейства нямат нито една вара /Вара – мярка за дължина (0.835 м) – бел.ред./ земя, където да засеят зеленчуци за гладуващите си деца, а в замяна на това стоят незасети, в ръцете на могъщи латифундии, близо триста хиляди кавалерии високопродуктивни земи. Ако Куба е чисто земеделска страна, ако нейното население е в по-голямата си част селско, ако градът зависи от селото, ако селото донесе независимостта и ако величието й процъфтяването на нашата страна зависят от едно здраво и силно селячество, което да обича и да знае да обработва земята, от една държава, която да ги закриля и напътства, как е възможно да продължава това положение на нещата?

С изключение на няколко хранителни, дървообработващи и текстилни предприятия Куба продължава да бъде страна, производителка на суровини. Изнася се захар, за да се внесат бонбони, изнасят се кожи, за да бъдат внесени обувки, изнася се желязо, за да се внесат плугове... Всички са съгласни, че необходимостта от индустриализираме на страната е неотложна, че има нужда от металургични предприятия, от хартиени предприятия, от химически предприятия; че трябва да бъдат подобрени расите домашни животни, засажденията, техниката и производството на нашите хранителни предприятия, за да могат да устояват на разорителната конкуренция, провеждана от европейските предприятия за производство на сирене, кондензирано мляко, ликьори и масла, и от северноамериканските консервени предприятия; че се нуждаем от търговски кораби, че туризмът би могъл да стане огромен източник на богатства; но притежателите на капитала карат работниците да минават под каудинските бесилки, държавата скръства ръце, а индустриализацията се отлага безсрочно. Толкова тежка и може би дори още по-страшна е трагедията с жилищата. В Куба има двеста хиляди колиби; четиристотин хиляди селски и градски семейства живеят наблъскани в бараки, в свръхнаселени домове и др. без най-елементарни хигиенни и санитарни условия; два милиона и двеста хиляди души от нашето градско население плаща наеми, които поглъщат между една пета и една трета от техните доходи; а два милиона и осемстотин хиляди души от нашето селско и крайградско население не знаят какво е електрическо осветление. Тук се получава същото: ако държавата реши да намали наемите, собствениците заплашват със спиране на всички строежи; ако държавата се въздържи, строят дотогава, докато могат да получават високи ренти, а след това не поставят нито една тухла повече, макар и останалата част от населението да живее под открито небе;

електрическият монопол постъпва по същия начин; прокарва линии, докдето ще може да получи задоволителна печалба, и повече не го интересува, че хората ще живеят в тъмница до края на живота си. Държавата скръства ръце, а народът продължава да живее без дом и без осветление.

Нашата образователна система допълва чудесно всичко по-горе казано: Нима има нужда от селскостопански училища на село, където селянинът не е собственик на земята? В града, където няма промишлени предприятия, нима има нужда от технически и индустриални училища? Всичко е в рамките на същата абсурдна логика: няма нито едното, нито другото. В която и да е малка европейска страна съществуват повече от двеста технически и промишлено-занаятчийски училища; в Куба те не превишават шест и младежите, които ги завършват, след това няма къде да работят. По-малко от половината от децата на училищна възраст посещават селските училища – боси, полуголи и недохранени, и много пъти учителят трябва да закупува необходимите помагала със собствената си заплата. Така ли може да се постигне величието на родината?

От толкова мизерия може да ги освободи само смъртта и държавата им помага в това: да умират. 90 на сто от селските деца са нападнати от паразити, които от земята проникват в телата им през ноктите на босите им крака. Обществото е потресено, когато научи за отвличане или убийство на дете, но остава престъпно безразлично пред масовото убийство на хиляди и хиляди деца, които всяка година умират поради липса на средства, измъчвайки се в предсмъртна агония, и чиито невинни очи, в които свети предсмъртният блясък, сякаш са устремени към безкрая, молейки прошка за човешкия егоизъм, за да не падне върху хората проклятието на бога. А когато главата на семейството работи само четири месеца в годината, с какво може да купи дрехи и лекарства за децата си? Те ще растат рахитични, на тридесет години не ще имат един здрав зъб в устата си, ще са чули безброй речи и в края на краищата ще умрат в мизерия и разочарование. Достъпът до държавните болници, винаги претъпкани, е възможен само посредством препоръката на някой политически магнат, който ще поиска от нещастника и от семейството му техните гласове на изборите, та Куба да остане вечно в това положение или в още по-лошо.

След всичко това не е трудно да си обясним защо от месец май до декември един милион души са без работа и защо в Куба с население от пет и половина милиона души има понастоящем повече безработни, отколкото във Франция и Италия, взети заедно, които имат население по над 40 милиона души всяка?

Когато съдите един обвинен в кражба, господа съдии, вие не го питате колко време е бил без работа, колко деца има, кои дни от седмицата е ял и кои не е ял, въобще не ви е грижа за социалните условия на средата, в която живее; изпращате го в затвора, без много да му мислите. Там обаче не попадат богатите, които подпалват складове и магазини, за да им бъдат изплатени застрахователни полици – макар че понякога там изгарят и хора, – защото богатите имат достатъчно пари, за да плащат на адвокати и да подкупват съдии. Изпращате в затвора нещастника, който краде от глад, но нито един от стотиците крадци, които са откраднали милиони от

държавата, не е спал нито една нощ зад решетките: вие вечеряте с тях на Нова година в някой аристократически ресторант и те се ползват с вашето уважение. В Куба, когато някой чиновник стане за една нощ милионер и влезе в обществото на богатите, той може да бъде посрещнат със същите думи на героя на Балзак, Тайфер, който вдига тост за младежа, току-що наследил огромно богатство: „Господа, нека прием за властта на златото! Господин Валентен, шест пъти милионер, току-що се възкачи на трона. Той е крал, той може всичко, той стои над всичко, както става с всички богати. Впоследствие равноправието пред закона, постановено от Конституцията, за него ще бъде само един мит, не той ще се подчинява на законите, а законите ще се подчиняват на него. За милионерите не съществуват нито съд, нито присъда.“

Бъдещето на страната и разрешаването на нейните проблеми не могат да продължават да зависят от егоистичната изгода на една дузина финансисти, от равнодушните пресмятания на печалби, които десетина или двадесет магнати правят в своите кабинети с климатични инсталации. Страната не може повече да моли на колене за чудото на няколко златни телци, които не вършат чудеса, както онзи от Стария завет, когото унищожи злобата на пророка. Проблемите на републиката могат да бъдат разрешени само тогава, когато се посветим на борбата за нея със същата енергия, честност и патриотизъм, с които нашите освободители я създадоха, а не с държавници от типа на Карлос Саладригас, чиято държавническа дейност се състои в това, да оставя всичко така, както си е, и да прекарва живота си в дрънкане на глупости за „пълната свобода на дейността“, за „гаранции на капиталовложенията“ и за „закона за предлагането и търсенето“, като че ли с това ще бъдат разрешени тези проблеми. В един малък дворец на Петото авеню тези министри могат да разговарят весело, докато не остане даже и прахта от костите на онези, които днес настояват за спешни решения. В съвременния свят нито един социален проблем не се разрешава с внезапен изблик на великодушие.

Едно революционно правителство, ползващо се с подкрепата на народа и уважението на нацията, след като прочисти учрежденията от продажни и корумпирани чиновници, би пристъпило незабавно към индустриализацията на страната, използвайки целия наличен капитал, надвишаващ понастоящем един и половина милиарда песос, и чрез Националната банка и Банката за селскостопанско и индустриално развитие ще пристъпи към осъществяването на великата задача по проучването, ръководството, планирането и осъществяването на тази индустриализация от страна на специалисти и напълно компетентни хора, чужди на политическите машини.

Едно революционно правителство, след като направи стотен хиляди дребни селяни собственици на участъците, за които днес те плащат ренти, би пристъпило към окончателното разрешаване на въпроса за земята. Първо: ще установи, както разпорежда Конституцията, един максимум земи за всеки вид селскостопанска работа и ще иземе излишните чрез експроприране, ще възвърне незаконно иззетите от държавата, ще пресуши наводнените и мочурливи площи, ще засее

огромни разсадници и ще отдели райони за залесяване; второ: ще раздаде останалата част от експроприираните земи на селските семейства с преимущество на по-многобройните, основавайки селски кооперативи за общо ползване на скъпи машини, хладилници и за да въведе единно професионално-техническо ръководство в земеделието и животновъдството, и накрая ще предостави средства и машини на селячеството, като го покровителства и му дава полезни знания. Едно революционно правителство би разрешило жилищния въпрос, намалявайки рязко с 50 на сто наемите, освобождавайки от всякакъв данък къщите, заселени от собствениците им, утроявайки данъците на тези, които дават жилища под наем, сричайки ужасните пренаселени домове, за да бъдат издигнати на тяхно място многоетажни модерни сгради, и финансирайки строежа на жилища из целия остров в невиджани размери, изхождайки от критерия, че ако на село би било идеално всяко семейство да притежава свой собствен участък земя, то в града всяко семейство би трябвало да живее в собствена къща или апартамент. Има достатъчно строителен камък и работни ръце, за да бъде построено по едно скромно жилище за всяко кубинско семейство. Но ако продължаваме да чакаме чудесата на златния телец, ще минат хиляда години и въпросът ще стои неразрешен. От друга страна, възможностите за прокарване на електрически ток до най-отдалечения кът на острова днес са по-големи от всякога, тъй като вече е действителност прилагането на ядрената енергия в този отрасъл на промишлеността, което ще снижи значително себестойността на производството. С тези три мероприятия и реформи въпросът за безработицата би изчезнал автоматически и тогава профилактиката в борбата против болестите би била много по-лесна задача.

Накрая едно революционно правителство би пристъпило към цялостно преобразование на нашето образование, поставяйки го в унисон с по-горе изброените мероприятия, за да бъдат подготвени, както трябва, поколенията, които са призвани да живеят в една по-щастлива родина. Не забравяйте думите на Апостола / Име, което в Куба дават на Хосе Марти – върховен водач на патриотичната революция през 1895 г. – бел.ред./: „В Латинска Америка се допуска една сериозна грешка: в селища, които живеят почти напълно от селските продукти, децата се възпитават изключително за градски живот и не им се дава никаква подготовка за селски живот.“ „Най-щастливият народ е този, който ще образова най-добре децата си – във възпитанието на мисълта и в управляването на чувствата.“ „Един просветен народ ще бъде винаги силен и свободен.“

## VIII

Но душата на образованието е учителят, а на възпитателите в Куба се плащат мизерни заплати и въпреки това няма човек по-влюбен в своята работа от кубинския учител. Кой не е научил първото А-Бе в народното училище? Стига вече са се плащали мизерни заплати на мъжете и жените, които имат в свои ръце най-свещената задача на настоящия и утрешния свят – образованието.

Нито един учител не трябва да получава по-малко от двеста песос и нито един преподавател в средните училища – по-малко от триста и петдесет песос, ако

искаме те да се отдадат всецяло на своята възвишена мисия, без да трябва да живеят под угрозата на всякакъв вид жалки лишения. Освен това на учителите, които упражняват своята професия в селата, трябва да се предостави правото на безплатно ползване на превозните средства; на всички учители трябва да се даде платен отпуск поне веднъж на пет години, за да могат да посещават специални курсове в страната или в чужбина, на които да се запознават с последните педагогически новости и да подобряват постоянно своите програми и системи на обучение. Откъде ще се вземат необходимите средства ли? Когато престанат да ги крадат от учителите, когато няма да има продажни служители, които се оставят да бъдат подкупвани от големите компании и които разхищават държавното съкровище; когато започнат да се използват пълно огромните ресурси на страната и се прекрати закупуването на танкове, бомбардировачи и оръдия в тази страна без граница само за да се води борба срещу народа, и вместо да го убиват, да започнат да го обучават – тогава ще има достатъчно средства

Куба би могла да изхрани съвсем спокойно едно население, три пъти по-голямо от сегашното, значи няма причина сегашното ѝ население да мизерства. Пазарите би трябвало да бъдат отрупани със стоки; къщните килери би трябвало да бъдат пълни; всички хора биха могли да имат работа и да произвеждат блага. Това е възможно. Недопустимо е да има хора, които си лягат гладни, докато има незасети площи; недопустимо е, че 30 на сто от нашите селяни не знаят да се подписват и че 99 на сто от тях не познават историята на Куба; недопустимо е, че болшинството от нашите селски семейства живеят в по-лоши условия от индианците, които срещна Колумб, когато откри най-красивата земя, която са виждали човешките очи. На тези, които биха ме нарекли за това мечтател, аз ще отговоря с думите на Марти: „Истинският човек не търси къде се живее по-добре, а къде е неговият дълг; истинският човек е единствено този, чиято днешна мечта утре ще стане закон, защото този, който е погледнал в недрата на вселената и е видял как кипят народите, горящи и окървавени, в кладенеца на вековете, той знае, че бъдещето, без никакво изключение, е на страната на оня, който знае своя дълг." Единствено хора, вдъхновявани от такива възвишени деди, могат да разберат героизма на тези, които паднаха в Сантяго де Куба. Оскъдните материални средства, с които разполагахме, попречиха на нашия сигурен успех. На войниците казаха, че Прио/ Карлос Прио Сокарас – кубински политик, приемник на Грау Сан Мартин на президентския пост, от който бе свален на 10 март 1952 г. от Батиста, три месеца преди провеждането на изборите, които щяха да определят новия президент – бел.ред./ ни бе дал един милион песос, и така искаха да изопачат най-сериозния факт за тях: че нашето движение нямаше никаква връзка с миналото, че това бе едно ново кубинско поколение със свои собствени идеи, което се възправяше срещу тиранията, че тези младежи бяха едва на 7 години, когато Батиста започна да извършва първите си престъпления през 1934 година. Лъжата за милиона не можеше да бъде по-абсурдна: ако с по-малко от 20 хиляди песос ние въоръжихме 165 човека и нападناхме един полк и един ескадрон, с един милион песос бихме могли да въоръжим 8 хиляди човека, да нападнем петдесет



полка, петдесет ескадрона и Угалде Каррильо не би научил за това до неделя 26 юли, в 5,15 часа сутринта. Нека се знае, че за всеки, който участва в боя, останаха двадесет отлично подготвени младежи, които не дойдоха, защото нямаше оръжие. Тези хора минаха по улиците на Хавана със студентската манифестация по случай честването на 100-годишнината от рождението на Марти и изпълниха гъсто 6 квартала. Ако имахме още двеста души с оръжие или ако разполагахме с 20 ръчни гранати, може би бихме спестили всички тези безпокойства на този почитаем съд.

Политиците изразходват по време на предизборните си кампании милиони песос, за да подкупват съвести. А една шепа кубинци, които искаха да спасят честта на родината, трябваше да се изправят лице с лице със смъртта с празни ръце поради липса на средства. Това обяснява, че страната ни е била управлявана досега не от благородни и самоотвержени хора, а от долния свят на политиканството, от утайката на нашия обществен живот.

С по-голяма гордост откогато и да било аз казвам, че ние сме следвали принципите си и че нито един политик не ни е видял да чукаме на вратата му и да му искаме дори един цент, че нашите средства бяха събрани с несравнима самопожертвувателност, като например Елпидио-Соса, младежа, който продаде своята длъжност и се яви един ден при мене с триста песос „за делото“; Фернанда Ченард продаде апаратурата на своето фотостудио, с което си изкарваше прехраната; Педро Марреро заложи своята няколкомесечна заплата и трябваше да му забраним да продаде и мебелите от своя дом, както беше решил; Оскар Алкалде продаде своята лаборатория за фармацевтични продукти; Хесус Монтанс предаде парите, спестявани в продължение на повече от пет години; и така още много други се лишиха от малкото, което имаха.

Трябва да имаш огромна вяра в родината, за да постъпиш по този начин, и тези спомени за техния идеализъм ме водят направо към най-печалния раздел на тази защита: цената, която тиранията ги накара да заплатят, защото искаха да освободят Куба от гнета и неправдата.

О, скъпи жертви, вий, които бяхте на родината ми най-свиден блян!

Елате, посипете челото ми с пепелта на костите ви бели!

С ръцете си сърце ми докоснете!

Ушите ми да чуят стоновете ваши!

Всеки един от моите вопли горки ще всява страх в тиранина жесток.

Витайте вий край мен, че във душа ми духът ви се прелива и разпалва.

И дайте ми от ужаса гробовен,  
че малко е да се проливат сълзи,  
когато в позорно робство се живее!

Увеличете десет пъти престъплението, извършено на 27 ноември 1871 година, и ще получите чудовищните и отвратителни престъпления от 26, 27, 28 и

29 юли 1953 г. в Ориенте. Събитията са все още пресни, но когато минат години и небето над родината се проясни, когато възбудените духове се успокоят и страхът не угнетява душите, ще изпъкнат в цялата им ужасяваща светлина мащабите на клането в Ориенте и бъдещите поколения ще обръщат ужасени погледи към това безпрецедентно варварско деяние в нашата история. Но аз не искам да се оставя да ме заслепи гневът, защото ми трябва пълна яснота на ума и спокойствие на разбитото ми сърце, за да изложа събитията така, както станаха, просто и без да изпадам в излишен драматизъм, защото като кубинец ме е срам, че няколко бездушни хора, с некачествимите си престъпления, опозориха нашата родина пред света.

## IX

Тиранинът Батиста не е бил никога човек със скрупули, който да се поколебае, преди да каже на народа дори и най-фантастичната лъжа. Когато поиска да оправдае предателския военен преврат от 10 март, той измисли една лъжа за някакъв военен метеж, който уж щял да стане през месец април и който „той искал да предотврати, за да не бъде потопена в кръв републиката“ – нелепа историйка, в която никой не повярва. А когато искаше да потопи в кръв републиката и да задуши с терор, изтезания и престъпления справедливия бунт на младежта, която не пожела да бъде негов роб, тогава измисли още по-фантастични лъжи. Колко малко уважава народа, щом се опитва да го измами тъй подло! Същия ден, когато бях задържан, аз поех открито отговорността за въоръженото движение от 26 юли и ако само едно от нещата, които диктаторът каза против нашите бойци в речта си от 27 юли, беше истина, то това би било достатъчно, за да ми бъде отнета моралната сила по време на процеса. Защо обаче не бях заведен в съда? Защо трябваше да се прибегва до едно фалшифицирано медицинско удостоверение за моето здравословно състояние? Защо бяха нарушени всички процесуални закони и неуважени по възмутителен начин всички разпореждания на съда? Защо бяха извършени неща, невиджани в нито един публичен процес, с цел да се избегне на всяка цена моето явяване в съда? Аз обаче направих всичко възможно, за да присъствувам на процеса, и поисках от съда да бъда допуснат в съдебната зала, в съответствие със законите, разобличавайки маневрите, които се извършваха, за да се попречи на това; аз исках да споря с тях лице срещу лице.

Те не поискаха: На чия страна беше правдата?

Всичко онова, което твърдеше диктаторът в речта си на полигона в лагера „Колумбия“, би било достойно за смях, ако не беше пропито с кръв. Той каза, че нападателите били група наемници, между които имало много чужденци; той каза, че главната част на нашия план било извършването на атентат срещу него – той, винаги той, – като че ли хората, които нападнаха казармата Монкада, не биха могли да убият него и двадесет като него, ако същите бяха съгласни с подобни методи; той каза, че нападението било подготвено от бившия президент Прио и с негови пари, макар че е доказана окончателно абсолютната липса на всякаква връзка между това движение и предишния режим; каза, че сме били въоръжени с картечници и ръчни гранати, а тук военните специалисти заявиха, че сме

разполагали само с една картучница и че не сме имали нито една ръчна граната; каза, че сме прерязали гърлата на постовите, а в предварителното следствие са представени смъртните актове и медицинските освидетелствувания за всички убити и ранени войници, от които се вижда, че никой от тях няма рани от хладно оръжие. Но, най-важното, той каза, че сме заклали болните от Военната болница, а лекарите от същата тази болница – не други, а военните лекари! – са дали показания пред съда, че тази сграда никога не е била в наши ръце, че нито един болен не е бил убит или ранен и че там е имало само една жертва – един санитар, който непредпазливо се показал на прозореца.

Когато един държавен глава или човек, който се представя за такъв, прави изявления пред страната, той не говори напразно: винаги преследва някаква цел, винаги търси някакъв ефект, винаги има някакво намерение. Ако ние бяхме вече победени във военно отношение, ако ние вече не представлявахме реална опасност за диктатурата, защо бяхме оклеветени по такъв начин? Ако не е ясно, че това бе една окървавена реч, ако не е очевидно, че се правеше опит за оправдаване на престъпленията, които бяха извършени предишната нощ и щяха да бъдат извършени след това, нека цифрите говорят вместо мен. На 27 юли, в речта си на военния полигон, Батиста каза, че нападателите били дали 32 убити; в края на седмицата убитите възлизаха на повече от 80. В кои битки, на кои места, в кои сражения паднаха тези младежи? Преди да говори Батиста, вече бяха убити повече от 25 пленника; след речта му бяха убити още петдесет.

Какво огромно чувство за чест проявиха тези скромни военни техници и военнослужещи, които в своите показания пред съда не изопачиха фактите и в изявленията си се придържаха към строгата истина! Това са военни, които правят чест на мундира си, това са истински хора! Истинският военен и истинският човек не са способни да опетнят живота си с лъжа или с престъпление. Аз знам, че те са дълбоко възмутени от варварските убийства, които бяха извършени, аз знам, че те понасят с отвращение и срам миризмата на престъпно пролятата кръв, с която е пропит всеки камък на казармата Монкада.

Аз призовавам диктатора да повтори сега, ако може, подлите си клевети, опровергани от показанията на тези честни военни, призовавам го да докаже пред народа на Куба онова, което каза в речта си от 27 юли. Нека не мълчи, нека говори, нека каже кои са убийците, безмилостните, безчовечните, нека каже дали с Почетния кръст, който той отиде да окачи на гърдите на героите от клането, не ги награди за отвратителните престъпления, които бяха извършени; нека отсега поеме отговорността пред историята и да не се опитва да доказва, че вината е у войниците, които били извършили това без негова заповед, нека обясни на нацията седемдесетте убийства; колко много кръв беше пролята! Нацията се нуждае от обяснение, нацията го изисква, нацията настоява.

Известно е, че през 1933 г., след като завърши битката в хотел „Насионал“, няколко офицери бяха убити, след като се бяха предали, и това предизвика енергичен протест от страна на списание „Боемия“; знае се също, че след като крепостта Атарес бе сложила оръжие, картучниците на обсадилите пометоха една редица

пленници и че един войник, питайки кой е Блас Ернандес, го уби с изстрел в лицето му. Като награда за подлата си постъпка този войник бе повишен в чин офицер. Знае се, че убийството на пленници е неразривно свързано в историята на Куба с името Батиста. Глупава наша наивност, ние не разбрахме ясно това! Обаче при онези случаи нещата се развиваха за няколко минути, за не повече от времето, което трае един картечен откос, докато духовете бяха още възбудени, макар че подобен начин на действие никога не може да бъде оправдан. В Сантяго де Куба не беше така. Тук всички форми на жестокост, ярост и варварство бяха надминати. Тук не се убиваше в продължение на една минута, час или ден, а в продължение на цяла седмица ударите, мъченията, хвърлянето на хора от последния етаж и изстрелите не спряха нито за момент като средства за масово унищожение в ръцете на свършени майстори на престъпленията. Казармата Монкада се превърна във фабрика за мъчения и смърт и няколко недостойни хора превърнаха офицерския мундир в престилка на касапин. Зиждовете бяха опръскани с кръв; куршумите останаха забити в стените заедно с парчета кожа, мозък и човешки кости, обгорели от изстрелите в упор, а тревата се покори с тъмна и лепкава кръв. Престъпните ръце, които управляват съдбините на Куба, бяха поставили за пленниците на входа на това свърталище на смъртта надписа на ада: „Lasciate ogni speranza, voi ch'è ntrate”.

Те не скриха поне външно престъпленията си, не се погрижиха ни най-малко да прикрият това, което вършеха: мислеха, че са измамили народа с лъжите си, обаче излезе, че са се самозалъгвали. Те се почувствуваха господари на света, пълни властелини на човешкия живот и смърт. И така разсеяха страха от утрото в едно пиршество с трупове, в една истинска кървава оргия.

Летописите на нашата история, датиращи от четири и половина века, ни разказват за много жестокости, от кланетата над беззащитни индианци и свирепостта на пиратите, които нападаха нашите брегове, и жестокостите на черните доброволци кубинци в борбите за независимост, и разстрелите на кубински пленници, извършени от армията на Уейлър, до ужасите през периода на диктатурата на Мачадо и престъпленията през март 1935г.; но с нито едно от тях не бе записана такава кървава, толкова печална и мрачна страница, като се има предвид броят на жертвите и жестокостта на техните палачи, както престъплението в Сантяго де Куба. В продължение на толкова векове само един човек е опетнил с кръв две различни епохи на нашето историческо съществуване и е забил ноктите си в плътта на две поколения кубинци. И за да пролее тази невиджана кървава река, той изчака да чествуваме стогодишнината от рождението на Апостола и петдесетгодишнината от провъзгласяването на републиката, извоювана с цената на толкова живота, отдадени за свободата, достойнството и щастието на всички кубинци. Още по-голямо и по-осъдително е престъплението, защото тежи на човек, който вече бе управлявал този свободолюбив народ като господар в продължение на 11 дълги години, човек, който не е бил освен това нито лоялен, нито правдив, нито честен, нито благороден през нито един момент от живота си.

Не бе достатъчно предателството през януари 1934г., престъпленията през март

1935г. и четиридесетте милиона, обсебени през първия етап; беше необходимо предателството през март 1952г., престъпленията през юли 1953г. и милионите, които само времето ще открие. Данте раздели своя ад на девет кръга: постави в седмия престъпниците, в осмия крадците и в деветия предателите. Трудна задача биха имали дяволите да намерят подходящо място за душата на този човек ... ако той има душа! Този, който подбуди жестоките деяния в Сантяго де Куба, няма нито душа, нито сърце.

Х

Зная много подробности за начина, по който са били извършени тези престъпления. Някои военни ми разказаха засрамени сцените, на които са били свидетели.

След като завърши битката, онези нахълтали като разярени зверове в град Сантяго де Куба и стоварили гнева си върху беззащитното население. Насред улицата и много далече от мястото, където се разви сражението, те простреляли в гърдите едно невинно дете, което си играело пред къщната врата, а когато бащата се доближил, за да го прибере, простреляли и него в челото.

„Ниньо" Кала, който се прибирал в къщи с пакет хляб в ръцете си, бил прострелян, без да каже нито дума. Биха могли безкрайно да се описват престъпленията и оскърбленията, извършени срещу цивилното население. И ако по този начин действуваха спрямо тези, които не бяха участвували в акцията, може да се предположи каква е била ужасната участ, сполетяла пленниците-участници или тези, които те смятаха, че са участвували: защото така, както в този процес бяха замесени много хора, които не бяха участвували в събитията, също така убиха много от първите задържани, които нямаха нищо общо с нападението. Те не са включени в броя на жертвите, който беше представен и който се отнася изключително за нашите хора. Някой ден ще се узнае точният брой на убитите. Първият убит пленник беше нашият лекар, д-р Марио Муньос, който не носеше нито оръжие, нито униформа и бе облечен в своя лекарски халат. Той беше благороден човек и добър лекар, който би оказал медицинска помощ както на ранения противник, така и на ранения приятел. По пътя от градската болница за казармата стреляли в гърба му и той бил оставен просто по очи сред локва кръв. Но масовото избиване на пленници започнало едва след три часа след обед. Дотогава изчаквали заповед. От Хавана пристигнал генерал Мартин Диас Томапо, който донесъл конкретни инструкции, приети на едно съвещание, на което присъствуваха Батиста, началник-щаба на армията, началникът на СИМ, самият Диас Тамайо и др. Той казал, че „е срамно и позорно за армията да понесе по време на сражението три пъти повече загуби от нападателите и че трябва да бъдат убити по 10 пленника за всеки убит войник". Такава била заповедта!

Във всяко човешко общество има хора с низки инстинкти, родени престъпници, зверове в човешки образ, които носят в себе си тъмни атавизми, чудовища, обуздавани само от дисциплината и от социалното обкръжение, но на които, ако им се даде възможност да пият кръв в една река, не ще спрат, докато не я пресушат. Тези хора се нуждаеха именно от такава заповед. В техни ръце загинаха най-

добрите синове на Куба, най-доблестните, най-честните, хората с големи идеали. Тиранинът ги нарече наемници, а те умираха там като герои в ръцете на хора, които получават заплатата от републиката и които с оръжието, което тя им даде, за да я защитават, служат на интересите на една шайка и убиват най-добрите граждани на Куба.

По време на мъченията им обещаваха живота, ако изменят на своята идеологическа позиция и дадат лъжливи показания, че Прио им бил дал пари. Тъй като те отхвърлили възмутени предложението, продължили да ги измъчват жестоко. Смачкали им половите органи и им извадили очите, но нито един не се огънал, нито се чуло стенание или молба; даже и когато ги лишили от половите им органи, те продължавали да бъдат хиляди пъти по-мъжествени, отколкото всичките им палачи, взети заедно. Снимките не лъжат, а на тях се вижда, че труповете са обезобразени. Опитали други средства; тъй като не могли да сломят храбростта на мъжете, то решили да опитат с твърдостта на жените. Един сержант и още няколко войници влезли с едно окървавено човешко око в ръце в килията, където се намирали другарките Мелба Ернандес и Айдее Сантамария, и като се обърнали към последната ѝ показали окото, и казали: „Това е окото на твоя брат; ако и ти не кажеш това, което той не каза, ще му извадим и другото“. Тя, която обичаше своя храбър брат повече, от всичко, им отвърнала с достойнство: „Ако вие сте му извадили едното око и той не е казал нищо, аз пък съвсем няма да ви кажа“. По-късно се върнали отново и горили ръцете ѝ с угарки от цигари и накрая, вбесени, казали повторно на младата Айдее Сантамария: „Ти вече нямаш годеник, защото и него убихме.“ И тя отново им отвърнала непоколебимо: „Той не е мъртъв, защото да умреш за родината значи да живееш“. Никога името на кубинската жена не е било издигано на такова високо героично и достойно място.

Те не пощадиха дори и ранените в сражението, които бяха настанени в различни болници на града. Хвърлиха се да ги търсят като ястреби, които преследват жертвата си. В болница „Сентро Галъего“ нахлуха чак в операционната зала в момента, когато се извършваше кръвопреливане на двама тежко ранени; смъкнаха ги от масите и понеже ранените не можеха да стоят на краката си, ги влачеха по пода до първия етаж, където те стигнаха вече мъртви. Не можах да сторят същото в болницата на Испанската колония, където бяха настанени другарите Густаво Аркос и Хосе Понсе, защото им попречи лекарят Посада, който им заяви смело, че ще трябва да преминат първо през неговия труп.

На Педро Мирет, Абелардо Креспо и Фидел Лабрадор, които се намираха във Военната болница, им инжектираха венозно въздух и камфор, за да ги умъртвят. Те дължат живота си на капитан Тамайо, военен лекар и истински честен войн, който под дулото на пистолета ги отне от ръцете на палачите и ги прехвърли в градската болница. Тези петима младежи бяха единствените ранени, които останаха живи.

Рано сутрин от казармата бяха изкарвани групи мъже и превозвани с камиони до Сибоней, Ла Мая, Сонго и други места, където бяха сваляни вързани и със запушени уста, вече обезобразени от мъченията, за да ги убият в пустинни места.

След това ги съобщаваха като убити в сражение с армията. Това бе извършено в продължение на няколко дни и много малко от задържаните останаха живи. Много от тях бяха принудени да изкопават предварително собствените си гробове. Един от младежите, който копаеше своя гроб, се извърна и с кирката удари по лицето един от убийците. Други бяха заровени живи със завързани на гърба ръце. Само на военното стрелбище са били живи заровени пет души. Един ден техните останки ще бъдат пренесени от народа до паметника, който свободната родина ще издигне до гроба на Марти и на който ще пише: „На мъчениците от стогодишнината“. Последният младеж, когото убиха в района на Сантяго де Куба, беше Маркос Марти. Той беше хванат в една пещера в Сибсней, на 30, в четвъртък сутринта, заедно с другаря Сиро Редондо. Водели ги пеша по шосето с вдигнати ръце. Застреляли първия в гърба, когато той паднал на земята, го доубили с още няколко изстрела. Втория завели в крепостта, майор Перес Чомон, като го видял, извикал: „Този пък за какво ми го водите!“ Съдът можа да чуе разказа за станалото от самия младеж, който остана жив благодарение на това, което Перес Чомон нарече „една глупост на войниците“.

Заповедта да се убива, бе обща за цялата провинция. Десет дни след 26 юли един вестник в Сантяго помести съобщение, че на шосето от Мансанильо за Баямо са били намерени двама обесени младежи. По-късно се узна, че това са труповете на Уго Камехо и Педро Велес. Там също стана нещо необикновено: жертвите бяха три: в 2 часа сутринта ги повели от затвора в Мансанильо; на едно място на шосето ги свалили и след като ги били, докато загубят съзнание, ги удушили с едно въже. Но когато си, отишли, смятайки ги за умрели, един от тях, Андрес Гарсия, дошъл в съзнание и се скрил в къщата на един селянин. И благодарение на това съдът има възможността да се запознае съвсем подробно и с това престъпление. Този младеж беше единственият останал жив от всички пленени в района на Баямо.

Близо до река Кауто, в местността, позната под името Барранкас, лежат на дъното на един изоставен кладенец труповете на Раул де Агилар, Армандо дел Валье и Андрес Валдес, убити в полунощ по пътя от Алто Седро за Палма Сориано от сержант Монтес де Ока, началник-пост в казармата Миранда, от ефрейтор Масео и от лейтенанта – началник на Алто Седро, където те бяха арестувани.

В летописа на престъплението заслужава да бъде особено отличен сержант Еулалио Гонсалес от казармата Монкада, по прякор „Тигъра“. Този човек после ни най-малко не се стесняваше да се хвали с гнусните си подвизи. Той именно уби със собствените си ръце нашия другар Абел Сантамария. Но това му се видя малко. Един ден, когато се връщал от затвора в Бонято, в двора на които отглежда специални петли за бой, той се качил в същия автобус, в който пътувала майката на Абел. Когато този звяр разбрал коя е тази жена, започнал да разказва на висок глас за своите „геройства“, за да го чуе жената, облечена в траур: „Разбира се, аз извадих много очи и смятам да продължавам да върша тази работа“. Риданията на майката от подлото оскърбление, което ѝ нанасяше убиецът на сина ѝ, изразяват по-добре от всякакви думи безпрецедентното морално падение, което преживява

нашата родина. На същите тези майки, когато отиваха в казармата Монкада да питат за синовете си, онези отговаряха с нечуван цинизъм: „Разбира се, госпожо, отидете да го видите в хотел „Света Ифихения“, където сме го настанили“. Или Куба вече не е Куба, или отговорниците за тези престъпления трябва да понесат страшно възмездие! Бездушни хора, които отправяха просташки оскърбления към народа, когато си сваляше шапките при пренасянето на трупове на революционерите.

Жертвите бяха толкова, че правителството още не е посмяло да даде пълните списъци; те знаят, че цифрите не спазват никакви съотношения. Те разполагат с имената на всички убити, защото преди да убият пленниците, са записвали имената на всеки един от тях. Цялото това тичане за установяване на самоличността на трупове чрез Националния кабинет бе чиста пантомима; все още има семейства, които не знаят за съдбата на своите синове. Оттогава са изминали почти три месеца, защо все още не се изнася цялата истина за това? Искам да заявя, че са били претърсени джобовете на всички убити и им е бил взет и последният цент. Откраднати са личните им вещи, пръстените и часовниците им, които днес безсрамно носят убийците.

Господа съдии, голямата част от това, което току-що казах, вие вече знаехте от показанията на моите другари. Но обърнете внимание, че властите не са разрешили да дойдат на процеса много компрометиращи ги свидетели, които присъстваха на предишните заседания. Отсъствуват например всички медицински сестри от градската болница, въпреки че те са съвсем наблизко – работят в същата тази сграда, където се провежда заседанието; не им дадох да се явят, за да не потвърдят пред съда, отговаряйки на моите въпроси, че тук бяха арестувани 20 души, като не се счита д-р Марио Муньос. Те се страхуваха, че аз бих могъл да извлека от разпита на свидетелите много опасни доказателства, които да бъдат вписани в протокола.

Но се яви майор Перес Чомон и не можа да избегне въпросите ми. Това, което се случи с този „герой“ от битки срещу невъоръжени и вързани хора, дава представа за това, което би се случило в Съдебната палата, ако не бяха ме отстранили от процеса. Запитах го колко наши хора са били убити в блестящите му сражения при Сибоней. Поколеба се. Настоях и накрая отговори, че са били 21. Тъй като аз знам, че такива сражения не са се водили никога, го попитах колко ранени сме дали. Отговори ми, че нито един: имало само убити. Удивен, аз го попитах дали армията не е използвала атомни оръжия. Разбира се – там, където има убити в упор, няма ранени. След това го попитах какви загуби е дала армията. Той ми отговори, че имало само двама ранени. Накрая го запитах дали някой от тези ранени по-късно е умрял, а той ми каза, че не. Изчаках. След това пред мен преминаха всички ранени от армията и излезе, че никой не е бил ранен при Сибоней. Този същият майор Перес Чомон, който дори не се червеше от срам за това, че е убил 21 беззащитни младежи, си е построил на плажа в Сиудамар цял дворец на стойност повече от сто хиляди песос. Неговите дребни „спестявания“ само за няколко месеца след



преврата през март. И щом един майор е спестил толкова, колко ли са спестили генералите?

## XI

Господа съдии. Къде са нашите другари, арестувани на 26, 27, 28 и 29 юли, за които се знае, че превишаваха 60 души само в района на Сантяго де Куба? Само трима от тях плюс двете девойки дадоха показания; всички останали бяха санкционирани по-късно. Къде са нашите ранени другари? Само петима се явиха; останалите също бяха убити. Цифрите са неопровержими. От друга страна, тук се явиха 20 военни, които бяха наши пленници и които, според техните собствени думи, не са чули от нас нито една обидна дума. През тази зала преминаха и 30 ранени от армията, много от които в улични сражения, и нито един от тях не бе доубит. Ако армията е дала 19 убити и 30 ранени, как е възможно ние да сме дали 80 убити и 5 ранени? Кой е чувал някога за сражение с 21 убити и нито един ранен, като тези, за които говори Перес Чомон?

Ето цифрите за загубите, дадени в ожесточените битки на Освободителната колона във войната през 1895 г. – както онези, в които са удържани победи, така и в тези, в които кубинското оръжие претърпя поражение: битката при Лос Индиос, в провинция Лае Виляс – 12 ранени, нито един убит; битката при Мал Тиempo – 4 убити, 23 ранени; битката при Калимете – 16 убити, 64 ранени; битката при Ла Палма – 39 убити, 88 ранени; битката при Какарахикура – 5 убити, 13 ранени; битката при Дескансо – 4 убити, 45 ранени; битката при Сан Габриел дел Ломбилю – 2 убити, 18 ранени . . . абсолютно във всички тези сражения броят на ранените е два, три и дори десет пъти по-голям от този на убитите. При това тогава медицинската наука не беше толкова напреднала, колкото сега, за да намали процента на убитите. Как може да бъде обяснено невероятното съотношение: 16 убити към един ранен, ако не с това, че ранените са били доубивани в самите болници и са били убивани беззащитните пленници? Тези цифри не търпят никакво възражение.

„Срамно и позорно е за армията, че е понесла в сражението три пъти по-големи загуби от нападателите; и затова трябва да бъдат убити 10 пленника за всеки убит войник"... Такава представа имат за честта ефрейторите-артелчици, повишени в чин генерали на 10 март, и такава е представата за честта, която искат да наложат на Националната армия. Фалшива, мнима, привидна чест, основана на лъжата, лицемерието и престъплението; убийци, чиито ръце, облени с кръв, искат да си сложат маската на честта. Кой им каза, че да умреш в боя, е позорно? Кой им каза, че честта на една армия се състои в това, да убиваш ранени и военнопленници? Вън воините в армиите, които убиват пленниците, винаги са си спечелвали световното презрение и ненавист. Такава подлост няма оправдание даже и ако се касае за врагове на родината, които нападат територията на страната. Както писа един от освободителите на Южна Америка: „Дори и най-строгото военно подчинение не може да накара войника да замени мечта си със сатъра на палача". Честният военен не убива беззащитния пленник след сражението, а го пощадява;

не доубива ранения, а му помага; възпрепятствува престъплението и ако не може да го спре, постъпва като онзи испански капитан – когато чул изстрелите от разстрелите на студентите, той счупил възмутен сабята си и отказал да служи повече в такава армия.

Тези, които убиха пленниците, не са достойни другари на онези, които загинаха в боя. Аз видях много войници да се сражават с възхитителна смелост, като тези от патрула, които стреляха срещу нас в един почти ръкопашен бой, или като онзи сержант, който презря смъртта и даде алармения сигнал, за да вдигне лагера на крак. Едни са живи и това ме радва; други загинаха: мислеха, че изпълняват своя дълг, и това ги прави за мене достойни за възхищение и уважение; съжалявам само, че смели мъже загиват в защита на едно неправо дело. Когато Куба стане свободна, трябва да уважава, защитава и помага на жените и децата на храбрите, които паднаха в битката срещу нас. Те не са виновни за нещастията на Куба, те са още едни жертви на това пагубно положение в страната.

Но честта, спечелена за оръжието от страна на войниците, които загинаха в сражението, бе опетнена от генералите, които разпоредиха за убийството на пленниците след боя. Хора, които станаха генерали за една нощ, без дори да дадат един изстрел, хора, които купиха звездите си с цената на страшно предателство към републиката, хора, които нареждат за убийството на пленниците, взети в едно сражение, в което те не са участвували; ето такива са генералите от 10 март, генерали, които не биха могли да подкарат дори мулетата от обоза на армията на Антонио Масео.

Ако армията понесе три пъти по-големи загуби от нас, това е, защото нашите хора бяха чудесно обучени, както казаха самите ни противници, и защото бяха взети подходящи тактически мерки, както те признаха. Ако армията не се представи по-добре, ако бе напълно изненадана въпреки милионите, които СИМ изразходва за шпионаж, ако ръчните ѝ гранати не експлодираха, защото са стари, причината за това е, че има генерали като Мартин Диас Тамайо и полковници като Угалде Каррильо и Алберто дел Рио Чавяно. На 10 март 17 души се промъкнаха в редовете на армията и я предадоха. Сега 165 човека прекосиха острова от единия до другия край, за да срещнат смъртта с открито лице. Ако тези началници имаха понятие от воинска чест, те биха си подали оставката, вместо да измийт своя позор и некадърност с кръвта на пленниците.

Да убиваш беззащитни пленници и след това да казваш, че са били убити по време на сражение – в това се състои цялата военна способност на генералите от 10 март. Така действуваха през най-жестоките години на нашата война за независимост най-злите убийци от армията на Валериано Уейлър. Военните хроники ни разказват следната случка: „На 23 февруари в Пунта Брава пристига офицерът Балдомеро Акоста с неголям конен отряд. В това време от другата страна, по противоположния път, се придвижваше едно отделение от полка на Писарро под командването на един сержант, познат там под името Барригиля. Въстаниците размениха няколко изстрела с хората на Писарро и се оттеглиха по пътя, който води от Пунта Брава до селището Гуатао. Отделението от полка на

Писарро продължи хода си към Гуатао, следвано от друга рота доброволци от Марианао под командването на капитан Калво. С навлизането на авангарда в селището започна избиване на мирното население. Бяха разстреляни 12 местни жители, а останалите бяха пленени. Ненаситени от извършените деяния в околностите на Гуатао, те убиха като завършек един от задържаните и тежко раниха останалите. Маркиз де Сервера, придворен военен и страхливец, събщи на Уейлър за „голямата“ победа, извоювана от испанските войски; но майор Сугасти, човек на честта, донесе на правителството за станалото и окачестви като злодейско убийство на мирни граждани това, което бяха извършили невменяемият капитан Калво и сержант Барригиля."

Намесата на Уейлър в това ужасно събитие и неговата радост при научаване на подробностите по убийствата се виждат по осезателен начин в официалното съобщение, изпратено до министъра на войната във връзка с кървавото жертвоприношение: „Малка колона, събрана от военния комендант на Марианао от силите на гарнизона, победи и разби близо до Пунта Брава частите на Вилиянуева и Балдомеро Акоста. Те дадоха 20 убити, чиито тела бяха предадени на кмета на Гуатао, за да бъдат погребани. Взети бяха 15 пленника, сред които един ранен. Предполагаме, че имат още много ранени; от наша страна бяха дадени един тежко ранен, няколко леко ранени и контузени – Уейлър."

С какво се различава това военно комюнике на Уейлър от комюникето на полковник Чавяно, в което той докладва за „победите“ на майор Перес Чомон? Само с това, че Уейлър събщи за 20 убити, а Чавяно за 21; Уейлър споменава за един ранен войник и 15 пленника в противниковия лагер, Чавяно не говори нито за ранени, нито за пленници ...

Така както се възхитих от храбростта на войниците, които посрещнаха достойно смъртта, аз се възхищавам и признавам, че много военни се държаха достойно и не опетниха своите ръце в кървавата оргия след боя. Немалко пленници, които останаха живи, дължат живота си на честността на военни като лейтенант Саррия, лейтенант Кампа, капитан Тамайо и др., които благородно охраняваха ранените. Ако хора като тях не бяха спасили отчасти честта на въоръжените сили, днес би било по-почтено да се носи кухненска престилка, отколкото военен мундир. Аз не искам мъст за убитите си другари. Техният живот беше безценен и затова всички престъпници, взети заедно, не биха могли да го заплатят. Не с кръв се заплаща животът на младежите, които умират за благо на един народ; щастието на този народ е единствената достойна цена, с която би могло да бъде заплатен той.

Освен това моите другари не са нито забравени, нито загинали; днес повече от всякога те живеят и убийците им ще съзрат ужасени как от техните трупове се издига победоносният призрак на идеите им. Нека вместо мен говори Апостолът: „Има граница на плача над гробовете на умрелите и тя е безкрайната любов към родината и към славата, която никога не може да бъде изплатена, нито сломена, нито отслабена; защото телата на мъчениците са най-прекрасният олтар на честта".

. . . Когато се умира

В обятията на признателната родина,  
Смъртта угасва, оковите се пречупват:  
Започва, най-сетне, със смъртта, безсмъртието!

Дотук се ограничих почти изключително със събитията, тъй като не забравям, че се намирам пред трибунал, който ме съди. Сега ще докажа, че правдата е единствено на наша страна и че наказанието, наложено на моите другари, и това, което искат да наложат на мене, нямат оправдание пред справедливостта, пред обществото и пред истинското правосъдие. Искам да бъда почителен лично с господата съдиите и аз ще ви благодаря, ако не виждате в суровостта на моите истини никаква враждебност към вас. Моите обяснения са насочени само към доказване на фалшивата и погрешна позиция, възприета в настоящата обстановка от съдебните власти като цяло, от чиято машина този съд е само една част, задължена да върви до някаква определена точка по пътя, предначертан от машината, без това да оправдава, естествено, нито един човек, действащ против своите принципи. Добре зная, че най-голямата отговорност за всичко това пада върху висшата олигархия, която се подчини безропотно и раболепно на заповедите на узурпатора, измени на страната и се отказа от независимостта на съдебната власт. Няколко честни съдии се опитаха да възстановят поне до известна степен поруганото достойнство на съда, но гласът на незначителното малцинство се е загубил, задушен от действията на едно покорно и послушно като стадо овце болшинство. Това обаче не ще ми попречи да изложа тук мислите си. Ако довеждането ми пред този съд не е нищо друго освен една чиста комедия, целяща да даде вид на законност и справедливост на произвола, то аз съм готов да разкъсам с твърда ръка позорното було, покриващо това безсрамие. Изглежда странно, че същите онези, които ме изправят пред вас, за да бъда съден и осъден, не са се подчинили на нито една заповед на този съд. Ако този процес, както казахте, е най-значителният от всички процеси, водени от съда, откакто е основана република, то моите думи тук е възможно да се изгубят в резултат на заговора на мълчанието, който искаше да ми наложи диктатурата, но независимо от това, как ще процедурате и какво ще отсъдите, бъдещето ще се върне отново към този процес. Мислите, че сега съдите един обвиняем, но знайте, че и вие от своя страна ще бъдете съдени не един, а много пъти – колкото пъти настоящето бъде подложено на унищожителната критика на бъдещето. Тогава моите думи тук ще бъдат многократно повтаряни – не защото са излезли от моята уста, а защото проблемът за справедливостта е вечен и въпреки мненията на юрисконсултите и теоретиците, народът има дълбоко чувство за нея. Народите притежават проста, но непримирима логика, в която няма нищо абсурдно и противоречиво, и ако някой мрази от цялата си душа привилегиите и неравенството, това е кубинският народ. Той знае, че правосъдието се представя като девица, която държи везни и меч. Ако я види как пада страхливо на колене пред едни и как размахва гневно оръжието си над други, тогава ще започне да си я

представя като проститутка с кама в ръка. Моята логика – това е простата логика на народа.

## XII

Ще ви разкажа една приказка. Имаше една република. Имала си тя конституция, закони, свободи, президент, конгрес, съдилища; всички можеха да се събират, да се обединяват, да говорят и да пишат напълно свободно. Наистина, правителството не задоволяваше народа, но той можеше да го смени и оставаха само броени дни това да бъде извършено. Съществуваше едно уважавано и зачитано обществено мнение и всички въпроси от колективен интерес се разискваха свободно. Имаше политически партии, научни часове по радиото, полемични телевизионни програми, публични събрания и сред народа гореше ентузиазъм. Този народ беше страдал много и ако не беше щастлив, искаше да бъде щастлив и имаше право на това. Бяха го мамили много пъти и затова гледаше на миналото с истински ужас. Вярваше сляпо, че то няма да се върне. Беше горд със своята любов към свободата и живееше уверен, че тя ще бъде уважавана като нещо свещено. Чувстваше благородна увереност, че никой няма да посмее да извърши престъплението да посегне срещу неговите демократични закони. Желаяше една промяна, подобрене на живота, прогрес и виждаше всичко това като нещо близко. Цялата му надежда беше в бъдещето.

Горкият народ! Едно утро гражданите се събудиха потресени; в сенките на нощта призраците от миналото се бяха съюзили, докато те спяха, и сега ги държаха вързани за ръцете, краката и врата. Познати бяха тези лапи, тези уста, тези коси на смъртта, тези ботуши... Не, не беше кошмарен сън; касаеше се за една печална и ужасна действителност: един човек на име Фулхенсио Батиста току-що бе извършил ужасното престъпление, което никой не очакваше.

Тогава се случи така, че един скромен гражданин на този народ, комуто се искаше да вярва в законите на републиката и в неподкупността на нейните съдии, които бе виждал много пъти да се нахвърлят срещу бедните, потърси един Кодекс по социална защита, за да види какво наказание предписва обществото за автора на подобно деяние, и прочете следното:

„Ще бъде наказан с лишаване от свобода за срок от 6 до 10 години този, който извърши някакво деяние, насочено пряко към насилствено цялостно или частично изменение на Конституцията на държавата или на установената форма на управление“.

„Ще бъде наказан с лишаване от свобода за срок от 3 до 10 години авторът на деяние, насочено към вдигането на бунт на въоръжени лица против конституционната власт на държавата. Наказанието ще бъде лишаване от свобода за срок от 5 до 20 години, ако бъде извършено въстание“.

„Този, който извърши деяние, имащо за определена цел да възпрепятствува цялостно или частично, дори и временно, Сената, Камарата на представителите, президента на републиката или Върховния съд в изпълнението на техните конституционни функции, ще бъде наказан с лишаване от свобода за срок от 6 до 10 години.“

„Този, който се опита да възпрепятства или смуцава провеждането на общи избори, ще бъде наказан с лишаване от свобода за срок от 4 до 8 години“

„Този, който публикува, пропагандира или се опита да наложи на Куба решение, заповед или декрет... насочени към предизвикване на неподчинение на действащите закони, ще бъде наказан с лишаване от свобода за срок от 2 до 6 години!“

„Този, който без законно право и без заповед от правителството поеме командването на войски, казарми, крепости, военни пунктове, населени места, бойни кораби или самолети, ще бъде наказан с лишаване от свобода за срок от 5 до 10 години.“

„Същото наказание ще бъде наложено на този, който узурпира изпълнението на дадена функция, която според Конституцията трябва да се изпълнява от някоя от държавните власти.“

Без да каже ни дума на никого, с Кодекса в едната ръка и книгата в другата, гореспоменатият гражданин се яви в голямото старо здание в столицата, където се разполагаше мъдрият Върховен съд, който беше задължен да образува дело и да накаже виновните за това деяние, и представи едно заявление, в което разобличаваше престъпленията и искаше за Фулхенсио Батиста и неговите 17 съучастници наказание от една до осем години затвор, определено от Кодекса за гражданска защита, с всички утежняващи вината обстоятелства – повторно извършване на престъплението, преднамерена измяна и нощно действие. Минаха дни и месеци. Какво разочарование! Обвиненият беше необезпокояван, той се разхождаше из републиката като господар, наричаха го уважаеми господине и генерале. Той уволни едни съдии и назначи други. В деня на откриването на заседанията престъпникът беше седнал на почетното място, сред височайшите и знатни патриарси на нашето правосъдие.

Отново минаха дни и месеци. Народът се измори от злоупотреби и подигравки. Народите се изморяват! Започна борбата и тогава този човек, който се намираще извън закона, който беше взел властта чрез насилие, против волята на народа и нарушавайки законния ред, изтезава, уби, затвори и обвини пред съдилищата тези, които бяха тръгнали да се борят за законността и свободата на народа.

### XIII

Господа съдии, аз съм този скромен гражданин, който един ден отиде направо в съда, за да поиска да накажат кариеристите, които нарушиха законите и потъпкаха законността. А сега, когато ме съдят за това, че съм искал да сваля този незаконен режим и да възстановя законната Конституция на републиката, ме държат в продължение на 76 дни изолиран в една килия, без да мога да говоря с никого и без да мога да видя дори и сина си; водят ме из града между дулата на две ръчни картечници, доведен съм в тази болница, за да бъда съден тайно и съвсем строго, а един прокурор с Кодекса в ръка иска да бъда наказан с 26 години затвор.

Ще ми кажете, че тогава съдиите на републиката не можеха да направят нищо, защото ги възпираше силата; тогава признайте: и този път силата ви налага да ме

осъдите. Първия път не можяхте да накажете виновния; втория път ще трябва да накажете невинния. Девицата на правосъдието на два пъти е опозорена от силата. И колко дрънканици, за да се оправдае неоправдаемото, да се обясни необяснимото и да се примири непримиримото! Докато накрая посочихте като главен аргумент, че силата създава правото. Това ще рече, че силата, тоест танковете и войниците, които излязоха на улицата и превзеха президентския дворец, хазната на републиката и останалите държавни учреждения и насочиха оръжията срещу народа, създава правото да го управляваш. Същият аргумент беше използван от нацистите, които окупираха страните на Европа и установиха там марионетни правителства

Приемам и вярвам, че революцията може да бъде източник на право; но никога не ще може да бъде назован революция нощният въоръжен щурм, извършен на 10 март. На обикновен език, както е казал Хосе Инхениерос, революция се наричат незначителни размирици, които дадена група недоволни извършва, за да отнеме от ситите техните политически служби или икономически изгоди, разрешавайки това обикновено със смяната на едни хора с други, с едно ново разпределение на службите и облагите. Не е този критерий за определяне на понятието революция за философ, който изучава и познава историята, не може да бъде това критерий и за научния изследовател.

Не само в смисъл на дълбоки промени в социалното устройство, но дори и на повърхността на общественото благо не бе видяна никаква вълна, която да разтърси господстващата гнилоа. Ако в предишния режим имаше политиканство, кражби, грабителство и неуважение към човешкия живот, то настоящият режим е увеличил петорно политиканството, десеторно грабителството и стократно неуважението към човешкия живот.

Знаеше се, че Барригиля беше грабил и убивал, че бе милионер, че притежаваше в столицата много жилищни сгради, многобройни акции в чужди компании, баснословни сметки в северноамерикански банки, че раздаде имуществата за 18 милиона песос, че отсядаше в най-люксовия хотел на американските милионери, но това, което никой никога не ще повярва, е, че Барригиля е бил революционер. Барригиля е сержантът от армията на Уейлър, който уби 12 кубинци в Гуатао... В Сантяго де Куба бяха убити 70. „De te fabula narratur” /За теб говори приказката – бел.ред./.

До 10 март в страната господстваха четири политически партии: Автентичната, Либералната, Демократичната и Републиканската. Два дни след преврата към диктатора се присъедини Републиканската партия; не бе изминала и една година и Либералната и Демократичната партия бяха отново на власт. Батиста не възстановяваше Конституцията, не възстановяваше обществените свободи, не възстановяваше Конгреса и прякото гласуване, не възстановяваше въобще нито едно от демократичните права, отнети на страната, но в замяна на това връщаше отново на власт Вердеха Гуас Инклан, Салвито Гарсия Рамос, Аная Мурильо и с лидерите на традиционните партии в правителството се появиха най-корумпираните, алчни, консервативни и стари елементи на кубинската политика.

Такава е революцията на Барригиля!

Лишен от най-елементарното революционно съдържание, режимът на Батиста означава за Куба във всяко отношение едно връщане назад с 20 години. Всички заплатиха скъпо и прескъпо тази крачка назад и особено бедните класи, които гладуват и живеят в мизерия, докато диктатурата, която е опустошила страната с безредия, неспособност и страх, се занимава с най-отвратително политиканство, съчинявайки все нови и нови формули, за да се увековечи на власт, дори и това, ако трябва да стане върху купища от трупове и сред море от кръв.

Не е била предприета нито една смела инициатива. Батиста се е продал изцяло на интересите на магнатите и не може да бъде другояче поради неговия манталитет, поради пълната липса на идеология и принципи, поради абсолютното отсъствие на вярата, доверието и подкрепата на масите. Беше направена една обикновена смяна на управниците, разделяне на плячката между приятелите, роднините, съучастниците и шапката ненаситни паразити, съставляващи политическото скеле на диктатора. Колко безчестия е понесъл народът, за да може една групичка егоисти, които не чувстват ни най-малко уважение към родината, да могат да намерят в държавния апарат един лесен и удобен *modus vivendi*!

Колко основателно Едуардо Чибас каза в своята последна реч, че Батиста поощрява възвръщането на полковниците, на *palmacristi* и на закона за бягството! Веднага след 10 март започнаха да се извършват наистина вандалски деяния, за които се мислеше, че са напълно изкоренени завинаги от Куба: нахлуването на полицията в Радиоуниверситета по време на предаване – безпрецедентен атентат над един културен институт, където гангстерите на СИМ действуваха заедно със сополанковците от младежката организация ПАУ; отвличането на журналиста Марио Кучилан, изведен през нощта от жилището му и зверски изтезаван; убийството на студента Рубен Батиста и престъпната стрелба срещу една мирна студентска манифестация близо до същата стена, където доброволците разстреляха студентите през 1871 г., хора, които повръщаха кръв от дробовете си на самите процеси поради жестоките мъчения, на които бяха подложени от страна на репресивните органи, както в процеса с д-р Гарсия Барсена. И не ще споменавам тук стотиците случаи, при които групи граждани са били брутално бити, без да се прави разлика между мъже и жени, млади и стари. Всичко това стана преди 26 юли. Както е известно, дори и кардинал Артеага не избягна деяния от подобно естество. Всички знаят, че той стана жертва на репресивните агенти. Официално бе заявено, че е било дело на една банда крадци. Един единствен път те казаха истината - нима този режим е нещо друго?...

Хората скоро узнаха с ужас за случая с оня журналист, който е бил отвличен и подложен на мъчения в продължение на двадесет дни. Във всяко деяние има нечуван цинизъм, безкрайно лицемерие и страхливост – да се бяга от отговорността и да се хвърля вината за всичко върху противниците на режима. Постъпки на едно правителство, което не отстъпва и на най-страшната банда гангстери. Дори и нацистките престъпници не бяха толкова страхливи. Хитлер пое върху себе си отговорността за убийствата, извършени на 30 юни 1934 г.,



заявявайки, че той е бил в продължение на 24 часа върховният съд на Германия. Агентите на тази диктатура, която не може да бъде сравнена с никоя друга по своята низост, подлост и страхливост, отвличат, изтезават, убиват и след това като последни негодници обвиняват в това противниците на режима. Това са типичните методи на сержант Барригиля.

Във всички тези случаи, които споменах, господа съдии, нито веднъж виновниците не са били привлечени под отговорност и съдени. Как така!

Нали този режим е режим на реда, на обществения мир и на уважението на човешкия живот?

#### XIV

Ако разказах всичко това, то е, за да ми се отговори дали такова положение може да бъде назовано революция, пораждаща правото; дали е законно или не да се бориш срещу всичко това, дали е проституирана съдебната власт на републиката, за да изпрати в затвора гражданите, които искат да освободят родината си от такъв позор.

Куба понася един жесток и позорен деспотизъм, а вие знаете, че съпротивата срещу деспотизма е законна; това е световно признат принцип и нашата Конституция от 1940г. го изтъква ясно в параграф втори на член 40: „Съответната съпротива за защита на личните права, гарантирани по-горе, е законна“. Освен това даже и ако нашият основен закон не беше засегнал този принцип, това е нещо, което се подразбира и без което не би могло да се възприеме съществуването на едно демократично общество. Професор Инфиеста в своя труд по конституционно право установява една разлика между Политическа конституция и Правна конституция и казва, че „понякога в Правната конституция се включват конституционни принципи, които дори и да не съществуваха, пак биха били задължителни, ако народът е съгласен с тях. Такъв е например принципът на болшинството или представителството в нашата демокрация“. Правото на въстание срещу тиранията е един от тези принципи, които, независимо от това, дали е включен или не в Правната конституция, винаги има пълна сила в едно демократично общество. Поставянето на този въпрос за разглеждане от съда е един от най-интересните проблеми на гражданското право. Дугит е казал в своя трактат по конституционно право, че „ако въстанието завърши с неуспех, не ще има съд, който да се осмели да заяви, че не е имало конспирация или атентат срещу сигурността на държавата, дори и правителството да е било тиранично, а намерението да бъде свалено да е било законно“. Но обърнете внимание на това, че той не казва – „съдът не трябва“, а че „не ще има съд, който да се осмели“; още по-ясно, че не ще се намери такъв съд, който да се осмели, че не ще има съд достатъчно смел, за да го стори при една тирания. Въпросът не допуска алтернатива: ако съдът е смел и изпълнява своя дълг, ще се осмели.

Завърши шумното обсъждане на пълномощията на Конституцията от 1940 г.; съдът по конституционни и социални гаранции се произнесе против същата и в полза на новите статuti; обаче аз поддържам, господа съдии, че Конституцията от 1940 г. продължава да бъде в сила. Моето твърдение може да изглежда абсурдно и

ненавременно; но не се учудвайте. Аз сам се учудвам, че един правен съд се опитва да нанесе коварен удар на законната Конституция на републиката. Както досега, придържайки се стриктно към фактите, истината и правото, аз ще докажа твърдението си.

Съдът по конституционни и социални гаранции бе учреден въз основа на член 172 от Конституцията от 1940г., допълнен от закон № 7 от 31 май 1949г. Тези закони, но силата на които бе създаден, му предоставиха антиконституционно определена и специфична юрисдикция: да решава жалбите за антиконституционност против закони, укази-закони, резолюции или дела, които отричат, намаляват, ограничават или подправят конституционните права и гаранции или които възпрепятствуват свободното действие на държавните органи. В член 194 се установяваше напълно ясно: „съдиите и съдилищата са задължени да решават конфликтите между действащите закони и Конституцията, като се придържат към принципа Конституцията да има приоритет над законите”. И тъй, в съответствие със законите, които създадоха съда по конституционни и социални гаранции, той трябваше винаги да решава всичко в полза на Конституцията. Когато този съд постави статутите над Конституцията на републиката, то той превиши напълно компетентността и пълномощията си, извършвайки следователно действие, което е недействително юридически. Това решение само по себе си е абсурдно, а абсурдното няма нито фактическа, нито правна сила, то не съществува дори и метафизически. Колкото и достоен за уважение да е този съд, той не може да твърди, че окръжността е квадрат или че смешното недоносче от 4 април може да се нарече Конституция на една държава.

Ние разбираме под Конституция основния и висш закон на една страна, който определя нейната политическа структура, регулира действането на държавните органи и рамките на тяхната дейност; тя трябва да бъде стабилна, дълготрайна и освен това строга. Статутите не отговарят на нито едно от тези изисквания. На първо място в тях се съдържа едно чудовищно, безсрамно и цинично противоречие по най-съществените въпроси – целостта на републиката и принципа за суверенитета. Член 1 гласи: „Куба е независима и суверенна държава, устроена като демократична република"...Член 2 гласи: „Суверенитетът принадлежи на народа и от народа произтичат всички пълномощия." Но след това идва член 118, който гласи: „Президентът на републиката се назначава от Министерския съвет" Вече не е народът, а Министерският съвет. А кой избира Министерския съвет? Член 120, абзац 13: „Президентът назначава свободно министрите, заменяйки ги в случаите, когато счете за необходимо." Кой кого избира в края на краищата? Не е ли това като класическия пример за яйцето и кокошката, неразрешен още от никого?

Веднъж се събраха 18 авантюристи. Техният план беше да нападнат републиката с нейния бюджет от 350 милиона песос. Под закрилата на предателството и на мрака постигнаха целта си: „А сега какво да правим?" Един от тях каза на останалите: „Вие ще ме назначите за министър-председател, а пък аз ще ви назнача за генерали". Речено-сторено. След това той потърси двадесетина свои доверени

хора и им каза: „Аз ще ви назнача за министри, а вие ще ме назначите за президент". Така те се назначиха един друг за генерали., министри, президент и туриха ръка на хазната на републиката.

И не е, че се касаеше само за еднократното узурпиране на суверенитета, само за назначаването на министри, генерали и президент, а затова, че един човек се обяви чрез едни статuti за пълен господар не само на суверенитета, а и на живота и смъртта на всеки гражданин и на самото съществуване на страната. Затова поддържам, че действията на Съда по конституционните и социалните гаранции са не само предателски, долни, подли и отвратителни, но и абсурдни.

В статутите има един член, който е минал доста незабелязан, но който дава ключа за това положение и от който аз ще извлека решителни изводи. Имам предвид клаузата за изменение на Конституцията, съдържаща се в член 257, която гласи буквално така: „Този конституционен закон може да бъде изменен от Министерския съвет с кворум от две трети от неговите членове". Тук гаврата стига до връхната си точка. Те не само упражниха суверенитета, за да наложат на народа една нова Конституция без неговото съгласие и за да създадат едно правителство, което да съсредоточи в свои ръце цялата власт, но и освен това на основание на член 257 обсебват окончателно най-същественния атрибут на суверенитета, а именно правото за изменение на висшия и основния закон на страната нещо, което са извършили вече няколко пъти от 10 март насам, макар че твърдят с нечуван цинизъм в член 2, че суверенитетът принадлежи на народа и че от него произтичат всички пълномощия. Щом за извършването на такива изменения с достатъчно съгласието на Министерския съвет с кворум от две трети от членовете му и щом президентът назначава Министерския съвет, то тогава остава в ръцете само на един човек правото да създава и разтуря републиката, човек, който е освен това най-недостойният от всички, които са се родили под слънцето. И това беше прието от Съда по конституционни и социални гаранции. Нима е валидно и законно всичко, което произлиза от него? Впрочем, ето какво беше прието: „Този конституционен закон може да бъде изменен от Министерския съвет с кворум от две трети от неговите членове" Тези пълномощия нямат предели, с тях могат да бъдат изменени всеки член, всяка глава, всеки пункт от Конституцията и дори цялата Конституция. Член 1 например, който вече споменах, гласи, че Куба е независима и суверенна държава, устроена като демократична република, макар че в действителност днес тя е кървава диктатура. Член 3 гласи, че „територията на републиката е съставена от остров Куба, остров Пинос и други близки острови и островчета . . ." и т.н. Батиста и неговият Министерски съвет под закрилата на член 257 могат да изменят всички тези членове, да кажат, че Куба не е вече република, а наследствена монархия, и той, Фулхенсио Батиста, да се провъзгласи за крал; може да раздели националната територия и да продаде някоя провинция на чужда страна, както направи Наполеон с Луизиана, може да отмени правото на живот и както цар Ирод, да нареди да бъдат заклани новородените младежи: всички тези мерки биха били законни и вие би трябвало да изпратите в затвора всеки, който би им се противопоставил, така както искате да сторите с мен в този момент. Аз

приведох малко хиперболизирани примери, за да бъде разбрано по-добре колко печално и унижително е нашето положение. И тези всеобемащи права са в ръцете на хора, които наистина са способни да продадат републиката с цялото ѝ население.

Щом Съдът по конституционни и социални гаранции прие подобно положение, какво още чака, та не окачи тогите си на пирона? Елементарен принцип в гражданското право е този, че не може да има конституционност там, където изпълнителната и законодателната власт са в ръцете на едно и също лице. Ако Министерският съвет издава законите, постановленията, правилниците и в същото време има право да изменя Конституцията за 10 минути, то за какво ни е нужен тогава този съд по конституционни гаранции! Ето защо неговото решение е безсмислено, необяснимо, противоречиво на логиката и на законите на републиката, които вие, господа съдии, се заклехте да защитавате. Произнасяйки се в полза на статутите, съдът по конституционни и социални гаранции не премахна нашия висш закон, а просто се постави вън от рамките на Конституцията, унищожи юридическата си основа, самоуби се юридически. Мир на праха му!

#### XV

Правото на съпротива, установено от член 40 на Конституцията, остава напълно в сила. Нима то беше прието, за да действа, когато животът на републиката върви нормално? Не, защото то е за Конституцията като спасителната лодка за кораб в открито море, която се спуска във водата само тогава, когато корабът е бил торпилиран изненадващо от враговете по пътя си. След като Конституцията на републиката беше предадена и след като бяха отнети от народа всичките му права, оставаше му само това право, което никаква сила не може да му отнеме – правото на съпротива срещу гнета и неправдата. Ако съществува някакво съмнение, ето един член от Кодекса по социална защита, който господин прокурорът не трябваше да забравя, гласящ дословно: „Представителите на властта, назначени от правителството или избрани от народа, които не се противопоставят с всички възможни средства на избухнал метеж, се наказват с лишаване от граждански права за време от 6 до 10 години." Беше задължение на съдебните власти на републиката да окажат съпротива на предателския военен преврат, извършен на 10 март. Съвсем ясно се разбира защо когато никой не е изпълнил закона, когато никой не е изпълнил дълга си, се изпращат в затвора само тези, които са изпълнили закона и дълга си. Не ще можете да отречете, че режимът на управление, наложен от страната, е недостоен за традициите и историята ѝ. В своята книга „Духът на законите", която послужи като основа за съвременното разделение на властта, Монтескьо различава по същество три вида управление: „Републиканското, при което суверенната власт принадлежи на целия народ или на част от него; монархическото, при което само един монарх управлява съобразно с постоянни и определени закони, и деспотичното, при което едно лице върши всичко без закон и без ред, по своята собствена воля и прищевки". След това Монтескьо добавя: „един човек, чиито пет сетива му повтарят постоянно, че той е всичко, а останалите

са нищо, е естествено невежа, ленив и сластолюбив". „Както при демокрацията е нужна добродетелта, а при монархията – честта, така при деспотичното управление е нужен страх. Що се касае до добродетелта, тя не е необходима, а честта би била опасна за него."

Правото на съпротива срещу деспотизма, господа съдии, е било признато от най-дълбока древност досега от хора от всякакви течения, от всички идеи и вероизповедания.

При теократичните монархии от най-дълбоката древност в Китай на практика съществуваше един конституционен принцип, според който, ако монархът управляваше неумело и деспотично, той бива свалян и заменян от някой добродетелен принц.

Мислителите в древна Индия покровителстваха активната съпротива против произволите на властта. Те оправдаваха революцията и в много случаи осъществяваха своите идеи и на практика. Един от техните духовни водачи писа, че „едно мнение, поддържано от болшинството, е по-силно от самия цар. Въжето, изплетено от много нишки, е достатъчно здраво, за да влечи лъв."

Градовете-държави в Гърция и Римската република не само приемаха, но дори оправдаваха убийството на тираните.

В Средновековието Джон Солзбърски в своята „Книга на държавника" казва, че когато един принц не управлява съобразно с правото и дегенерира в тиранин, насилственото му сваляне е законно и оправдано. Препоръчва срещу тиранина да се използва кинжал, но не и отрова.

В своята Summa Theologia свети Тома Аквински отхвърля доктрината за убийството на тираните, но поддържа тезата, че тираните трябва да бъдат сваляни от народа.

Мартин Лутер провъзгласи, че когато едно правителство дегенерира и се възкачва един тиранин, който нарушава законите, поданиците му се освобождават от задължението да му се подчиняват. Неговият ученик Филии Меланхтон поддържа правото на съпротива, когато правителствата се превръщат в тирани. Калвин най-забележителният мислител на Реформацията от гледна точка на политическите идеи, заявява, че народът има право да грабне оръжието, за да се противопостави на който и да е узурпатор.

Дори един испански йезуит от епохата на Филип II – Хуан Мариана, твърди в книгата си „De Rege et Regis Institutione", че когато управникът узурпира властта или когато, избран, управлява обществения живот като тиранин, то е законно да бъде убит от когото и да е – направо или с измама, като се избягват безредици. Френският писател Франсиск Хотман поддържаше, че между управници и поданици съществува договорна връзка и че народът може да се вдигне на бунт срещу тиранията на управниците, когато те нарушат този договор.

По същото това време се появява една много популярна брошура, озаглавена „Vindiciae Contra Tyrannos", подписана под псевдоним Стефанус Юний Брут, където открито се провъзгласяваше, че съпротивата срещу правителствата е законна, когато те потискат народа, и че е дълг на почтените съдии да застанат начело на

борбата.

Шотландските реформисти Джон Нокс и Джон Пойнет поддържаха същото становище и в най-важната книга на привържениците на това течение, написана от Джордж Бъчман, се казва, че ако правителството завладее властта без съгласието на народа или управлява съдбините му по несправедлив и произволен начин, се превръща в тиранин и може да бъде свалено или лишено от живот в крайна сметка.

Йохан Алтузий, немски юрист от началото на XVIIв., казва в своя Трактат по политика, че суверенитетът като върховна власт на държавата се изгражда с доброволната помощ на всички нейни членове; че властта на правителството произлиза от народа и че нейното несправедливо, непозволено или тиранично упражняване освобождава народа от задължението да му се подчинява и оправдава съпротивата и бунта.

Дотук, господа съдии, приведох примери от древността, от Средновековието и от началния период на новата история; споменах писатели от всички идеи и вероизповедания. Освен това, както ще видите, това право се намира в самия корен на нашето политическо съществуване и благодарение на него вие можете да носите днес тези тоги на кубински съдии, които дано станат изразители на справедливост.

Знае се, че в Англия през XVII в. бяха детронирани двама крале – Чарлз I и Джеймс II, поради деспотични деяния. Тези събития съвпаднаха с раждането на либералната политическа философия, идеологическата същност на една нова социална класа, която тогава се бореше за разкъсването на оковите на феодализма. Срещу тираните с божествени права тази философия противопостави принципа за общественния договор и съгласието от страна на управляваните и послужи като основа на Английската революция през 1688г., както и на Американската революция през 1775г. и на Френската през 1789г. Тези големи революционни събития сложиха начало на освободителния процес на испанските колонии в Америка, чието последно звено бе Куба. От тази философия черпеше сила нашата политическа и конституционна мисъл, която се развиваше от първата Конституция при Гуаймаро до тази от 1940г., повлияна последната вече от социалистическите течения в съвременната епоха, които й дадоха принципа за социалната функция за собствеността и за неотменното право на човека за едно достойно съществуване, чието пълно осъществяване е било възпрепятствувано от интересите на големи реакционни сили.

Правото на въстание срещу тиранията получи тогава своето окончателно определение и се превърна в основен принцип на политическата свобода. Още през 1649г. Джон Милтън пише, че източникът на политическата власт е народът, който може да издига и сваля крале и има задължението да отстранява тираните.

Джон Лок в своя Трактат по управление поддържа, че когато се нарушават естествените права на човека, народът има право и задължението да премахне или смени правителството. „Единственото средство срещу силата, която няма

поддръжката на народа, е да ѝ бъде противопоставена сила".

Жан Жак Русо казва много красноречиво в своя „Обществен договор“: „Докато един народ е принуден да се подчинява и той се подчинява, постъпва добре; но щом може да се отърси от гнета и се отърси, постъпва още по-добре, възвръщайки си свободата със същото право, с което му е била отнета“. „И най-силният никога не е достатъчно силен, за да бъде винаги господар, ако не превърне силата в право и подчинението в дълг... Силата е физическа мощ; не виждам каква нравственост може да произтече от нейното приложение. Да се отстъпи пред силата е акт на необходимост, а не на воля; всичко останало е акт на благоразумие. В какъв смисъл отстъпването пред силата може да бъде дълг?“ „Да се откажеш от свободата означава да се откажеш от качеството си на човек, от правата на човечеството и дори от неговите задължения. Няма никакво възнаграждение, което може да се даде на този, който се отказва от всичко. Такова отричане е несъвместимо с природата на човека; а да се отнеме цялата свобода на волята означава да се отнеме цялата моралност на действията. В края на краищата е напразно и противоречиво убеждение да уговаряш, от една страна, с абсолютната власт и от друга – с безгранично подчинение“...

Томас Пейн каза, че „и най-обикновеният справедлив човек е по-достоеен за уважение, отколкото коронованият негодник“.

Само реакционни писатели са се противопоставяли на това право на народите, както например онзи клерикал от Виржиния, Джонатан Бучър, който писа, че „правото на революция е една осъдителна доктрина, произлязла от Луцифер, бащата на бунтовете“.

Декларацията за независимостта, приета от Конгреса във Филаделфия на 4 юли 1776 г., посвети на това право прекрасни думи: „Поддържаме като очевидни истини, че всички хора се раждат равни; че създателят е предоставил на всички тях известни неизменни права като правото на живот, на свобода и на щастие; че за да бъдат осигурени тези права, хората съставят правителства, чиято справедлива власт произтича от съгласието на управляваните; че винаги, когато една форма на управление се стреми да разруши тези цели, народът има право да я преустрои или премахне и да създаде едно ново правителство, което да се основава на тези принципи и да използва властта си по такъв начин, че да гарантира по-добре безопасността и щастието на народа.“

Известната френска декларация за правата на човека завеща на идните поколения следния принцип: „Когато правителството наруши правата на народа, въстанието е най-свещеното от правата и най-повелителното от задълженията на този народ“.

„Когато един човек обсеби властта, той трябва да бъде осъден на смърт от свободните хора.“

## XVI

Смятам, че съм доказал достатъчно добре гледището си: предоставих много повече аргументи от господин прокурора, който поиска да бъде осъден на 26 години затвор; всички аргументи са на страната на хората, които се борят за свободата и за щастието на един народ, и нито един на страната на тези, които го

потискат, унижават и ограбват безмилостно; затова аз можах да изложа много такива, а той – нито един. Как да оправдаем факта, че Батиста е на власт, която той завладя против волята на народа и нарушавайки предателски и насилствено законите на републиката? Как може да се окачестви като законен един кървав, потиснически и позорен режим? Как може да се нарече революционно едно правителство, в което са се съюзили най-реакционните хора, идеи и методи в общественения живот? Как да считаме за юридически валидна държавната измяна на един съд, чиято задача беше да защитава нашата Конституция? С какво право изпращат в затвора граждани, които бяха решени да дадат кръвта и живота си за достойнството на родината си? Това е чудовищно пред очите на страната и според принципите на истинската справедливост!

Но ние имаме едно право, което е по-силно от всички останали права: ние сме кубинци, а да бъдеш кубинец – това предполага едно задължение; не го ли изпълниш – това значи престъпление и предателство. Ние се гордеем с историята на нашата родина; изучавали сме я в училище и сме откърмени с думи за свобода, за справедливост и за права. Учиха ни от малки да почитаме славния пример на нашите герои и мъченици. Сеспедес, Агромонте, Масео, Гомес и Марти бяха първите имена, които се запечатаха в нашето съзнание; учиха ни, че Титанът /в Куба наричат Антонио Масео „Бронзовия титан“ – бел.ред./ е казал, че свободата не се проси, а се завоюва с острието на мачетето; учиха ни, че за възпитанието на гражданите в бъдещата свободна родина Апостолът бе написал в своята Златна книга: „Човек, който се съгласява да изпълнява несправедливи закони и позволява страната, в която е роден, да бъде тъпкана от хора, които я малтретират, той не е честен човек... В света трябва да има щастие, както има светлина. Когато има много нещастни хора, има винаги други, които са обсебили и тяхното щастие. Нещастните хора се бунтуват със страшна сила срещу тези, които ограбват свободата на народите, което означава да ограбиш на хората тяхното достойнство. В тях са събрани хиляди хора, цял един народ, човешката чест...” Учиха ни, че 10 октомври и 24 февруари са славни и възпоменателни събития, защото отбелязват дните, в които кубинците се надигнаха срещу игото на позорната тирания; учиха ни да обичаме и защитаваме прекрасното знаме със самотната звезда и да пеем всяка вечер един химн, чиито стихове говорят, че да живееш в окови значи да живееш потопен в позор и унижение и че да умреш за родината значи да живееш. Ние научихме всичко това и не ще го забравим, макар че днес в нашата родина убиват и затварят хората, които изповядват идеите, с които сме закърмени още от люлката. Родихме се в една свободна страна, която ни беше завещана от нашите бащи, и по-скоро Островът ще потъне в морето, отколкото да се съгласим, да бъдем роби на някого!

Изглеждаше, че духът на Апостола ще умре в годината на столетието от рождението му, че неговата памет ще угасне завинаги – дотам бе стигнал позорът! Но той живее, той не е мъртъв, неговият народ е бунтовен, неговият народ е достоен, неговият народ е верен на паметта му; има кубинци, които са паднали, защитавайки неговото учение; има младежи, които с великолепен порив дойдоха



да умрат до неговия гроб, да му отдадат своята кръв и живот, за да продължава да живее Апостолът в душата на родината. Куба, какво би станало с тебе, ако беше допуснала да умре твоят Апостол?!

Завършвам защитната си реч, но не постъпвам както всички адвокати, които молят свобода за човека, когото защитават. Аз не мога да искам такава свобода, когато моите другари вече страдат на остров Пинос в позорно заточение. Изпратете ме при тях да споделя участието им. Ясно е, че честните хора или трябва да умрат, или трябва да гният в затвора, щом президентът на една република е престъпник и бандит.

На господата съдиите моята искрена благодарност за това, че ми разрешиха да се изкажа свободно, без унижителни насилия; аз не изпитвам ненавист към вас, признавам, че в някои отношения бяхте човечни, и зная, че председателят на този съд е честен човек и не може да скрие своето отвращение от това положение на нещата, което го задължава да издаде една несправедлива присъда. Но пред съда остава още един въпрос, който е по-важен: там са започнатите дела във връзка със седемдесетте убийства, тоест най-голямото масово убийство, което познаваме; виновниците продължават да се разхождат на свобода с оръжие в ръка, което представлява една постоянна заплаха за живота на гражданите; ако върху тях не падне цялата тежест на закона поради страхливост на съдиите или защото ще им бъде попречено, ако всички съдии не разобличат напълно това страшно престъпление, то аз ще съжалявам за вашата чест и за невиджаното петно, което ще падне върху съдебната власт.

Що се касае до мен, знам, че затворът ще бъде суров така, както никога не е бил за никого, пълен със заплахи, с подла и страхлива ярост. Но аз не се страхувам от него, така както не се страхувам от яростта на подлия тиранин, който отне живота на седемдесет мои братя. ***Осъдете ме, няма значение! Историята ще ме оправдае!***